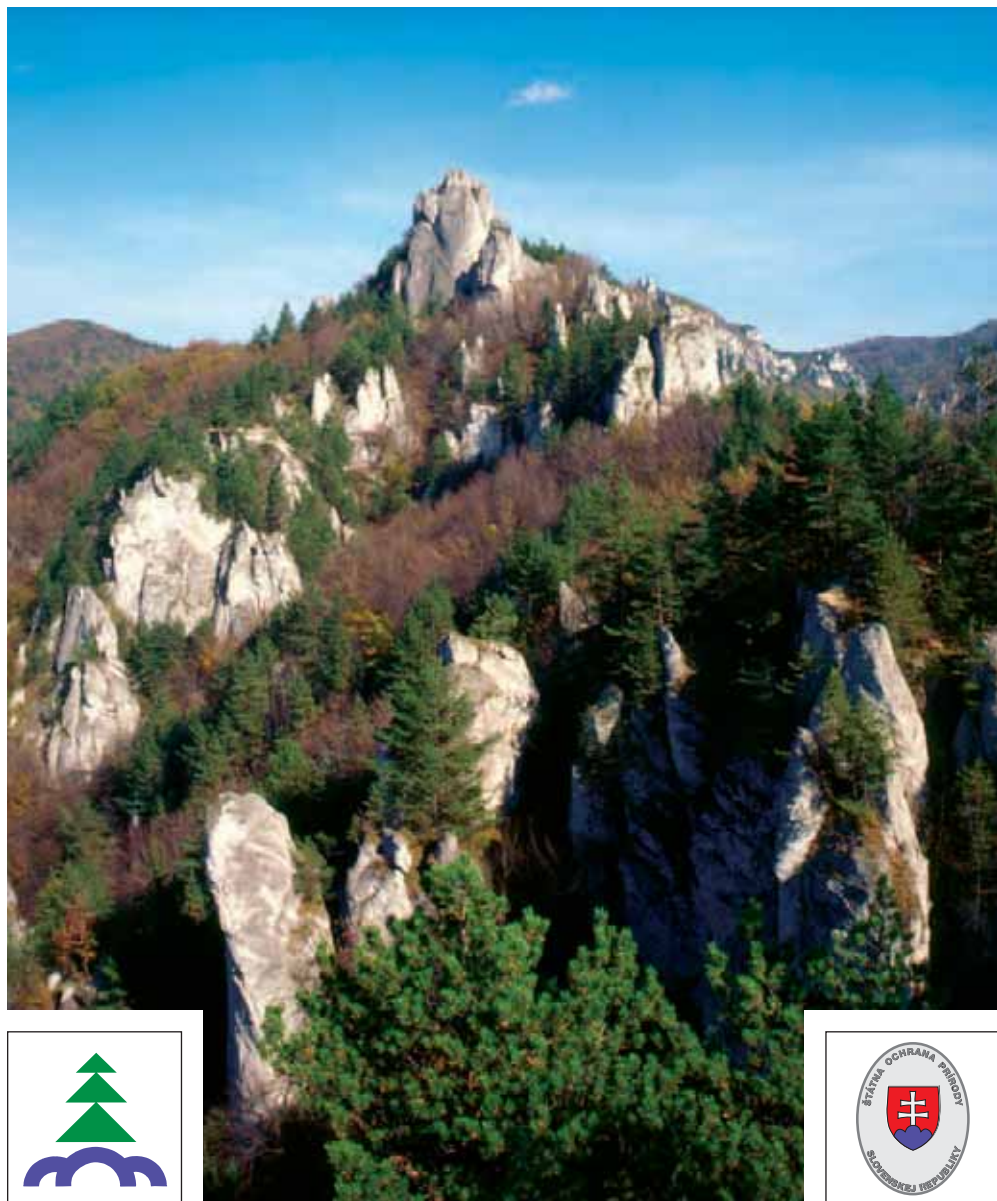

Chránené územia

SLOVENSKA 73

2007

Odborno-metodický a informačný časopis Štátnej ochrany prírody SR

**Uzávierka príspevkov
do časopisu
Chránené územia Slovenska
č. 74 je**

31. január 2008

**Príspevky posielajte na
adresu:**

chus@sopsr.sk

- **Chránené územia Slovenska** – štvrťročný odborný-metodický a informačný časopis Štátnej ochrany prírody SR
- **Vydáva:** Štátna ochrana prírody SR v Banskej Bystrici
- **Zodpovedný redaktor:** RNDr. K. Králiková
- **Redakčná rada:**
Mgr. K. Sujová, PhD., Ing. M. Krištof, Ing. B. Faško, Ing. J. Burkovský, Ing. Ivana Havranová, Ing. Matej Schwarz, Ing. V. Ihringová
- **Jazyková korektúra:** Mgr. Olga Majerová
- **Adresa redakcie:**
Štátna ochrana prírody SR, P. O. Box 5,
Lazovná 10, 974 01 Banská Bystrica,
(tel: 048/471 3620, fax: 048/4155 027)
- **E - mail:** chus@sopsr.sk
- **Tlač:** Pedagogická spoločnosť
J. A. Komenského, Banská Bystrica
- **Náklad:** 2 000 výtlačkov
- **Registračné číslo:** 1428/96

Nevyžiadané príspevky nevraciam!

ISSN 1335-1737

Inštrukcie pre autorov

- Príspevky posielajte elektronickou poštou alebo na diskete v textovom editore MS Word.
- Maximálny rozsah príspevku je 11 000 znakov vrátane medzier.
- Ak sú súčasťou príspevku tabuľky, primerane znížte počet znakov textu.
- K článku priložte kvalitné fotografie, resp. naskenované fotografie v minimálnom rozlíšení 300 dpi.
- Každú naskenovanú fotografiu uložte do samostatného súboru (jpg, tif, bmp...).
- K fotografiám, resp. obrazovým prílohám uveďte komentár a meno autora.
- Situačné náčrty, ilustrácie, mapky dodávajte narysované tušom na bielom papieri, popisy a legendy v mapách nepíšte na originál, ale len na kópiu.
- Maximálny formát mapiek a náčrtov je A4, používajte kilometrovú mierku, nie číselnú (veľkosť obrázkov sa nezachováva). Mapy vytvorené v ArcView vyexportujte do formátov tif, jpg,... v minimálnom rozlíšení 300 dpi.
- Tabuľky tvorte výlučne pomocou tabulátorov (prípadne aj s funkciou tabuľka) v textovom editore MS Word alebo v programe Excel. Polia bez hodnoty nenechávajte prázdne, ale prázdne polia nahraďte pomlčkou.
- Latinské mená taxónov píšete kurzívou.
- Mená autorov píšete kapitálkami.
- Literatúru v texte citujte podľa vzoru: "...boli zistené aj v kostole v Turanoch (OBUCH, KADLEČÍK 1997, VAVROVÁ 1998)..."
- Literatúru v zozname literatúry uvádzajte podľa vzoru: OBUCH, J., KADLEČÍK, J., 1997: Letný výskyt netopierov v podkrovných priestoroch v oblasti NP Malá Fatra. Vespertilio, 3: s. 131-134.
- Nadpisy nepíšte veľkými písmenami, nepodčiarkujte ich, nepoužívajte v nadpisoch medzery medzi písmenami.
- Na konci príspevku uveďte meno a priezvisko autora, titul a pracovisko.

Obsah

Reporting stavu druhov a biotopov európskeho významu (A. SAXA, M. MIHALIKOVÁ, J. ČERNECKÝ)	2	K výskytu rovnokrídlovcov a ekológii krátkonôžky štíhlej (<i>Ablepharus kitaibelii</i>) na Burde (A. KRIŠTÍN, J. LENGYEL, B. KRŠIAK, V. FABRICIOUSOVÁ)	32
Chránený areál Hubický park – je stále čo chrániť (D. ČERNUŠÁKOVÁ, T. HAMAROVÁ)	6	Anketa Strom roka 2007 a jej výsledky (M. KRIŠTOF)	34
Vzdelávanie strážcov RCOP v Banskej Bystrici (D. HARŤANSKÝ)	9	Tréningový seminár pre európskych strážcov, 17. – 21. september 2007, Hunedoara – národný park Retezat, Rumunsko (J. ŠVAJDA)	35
Vyhodnotenie riešenia priestupkov a trestných činov v roku 2006 (B. FAŠKO)	9	Na konferencii Europarcu aj o výchove mladých strážcov (J. ŠVAJDA)	36
Usmernenie postupu orgánov štátnej správy ochrany prírody a krajiny a organizácií ochrany prírody a krajiny v súvislosti s nadobudnutím účinnosti novely zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (I. VOZÁR)	11	Konferencia v Pieninách (M. MALATINOVÁ)	36
Vyhodnotenie lovu medveda hnedého na Slovensku v roku 2006 (M. ADAMEC)	18	Dohoda o sister park spolupráci podpísaná (J. ŠVAJDA)	38
Mapovanie vydry riečnej (<i>Lutra lutra</i> L.) na Slovensku (P. URBAN, M. ADAMEC)	23	Geografické informačné systémy zavádzame do praxe – I. (N. BALKOVÁ, M. KLAUČO)	41
Projekt prinávratenia orla skalného do Čiech (M. ADAMEC, M. MACEK, J. KORŇAN, P. OREL)	25	Nová publikácia do knižníc ochrancov aj obdivovateľov prírody (V. SLOBODNÍK)	42
Krkavec čierny (<i>Corvus corax</i>) obsadzuje posledné prázdne kvadráty DFS (A. STOLLMANN)	27	Príroda ostrova Kopáč (A. STOLLMANN)	43
Spolupráca ornitológov, obcí a energetikov (V. SLOBODNÍK)	28	Hodnotenie stavu ohrozenia taxónov fauny a flóry (P. URBAN)	43
Invázne druhy rýb v povodiach Slovenska – aktualizovaný zoznam 2006 (V. KOVÁČ, K. HENSEL, J. ČERNÝ, J. KAUTMAN, J. KOČŠO)	30	Ochranné lesy – objektívna realita alebo finta na hlupákov? (J. MÁJSKY)	45
Nález skalaridného lastúrnika <i>Anodonata anatina</i> (Mollusca: Unionidae) (J. ŠTEFFEK)	31	Doc. RNDr. Gejza Steinhübel, DrSc. (1922 – 2004) (A. STOLLMANN)	46
		Blahoželáme, Spomíname (J. BURKOVSKÝ A KOL.)	47

- *Predná strana obálky*: NPR Súľovské skaly, v pozadí Brada; Foto: Ján Ďuriga
- *Zadná strana obálky*: Navrhované Chránené vtáčie územie Velká Fatra. Spracovali: Mgr. Ivana Čorňaninová, Mgr. Zuzana Šantová. Foto: Ján Ďuriga, Jozef Chavko

Reporting stavu druhov a biotopov európskeho významu

V roku 2007 sú členské krajiny EÚ povinné podať správu o stave území, druhoch a biotopoch európskeho významu (reporting). Reporting vyplýva z článku 17 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) a podáva sa každých 6 rokov. Pre krajiny, ktoré vstúpili do EÚ v roku 2004, je reportovacím obdobím 1. 5. 2004 až 31. 12. 2006.

Správa sa skladá zo všeobecnej časti, ktorá informuje Európsku komisiu o zabezpečení ochrany území európskeho významu a špeciálnej časti, ktorá „reportuje“ výskyt, areál, ich trendy a stav druhov a biotopov v príslušnom biogeografickom regióne. Územie Slovenska patrí do alpského a panónskeho biogeografického regiónu. Špeciálna časť správy sa týka biotopov prílohy I a druhov prílohy II, IV,

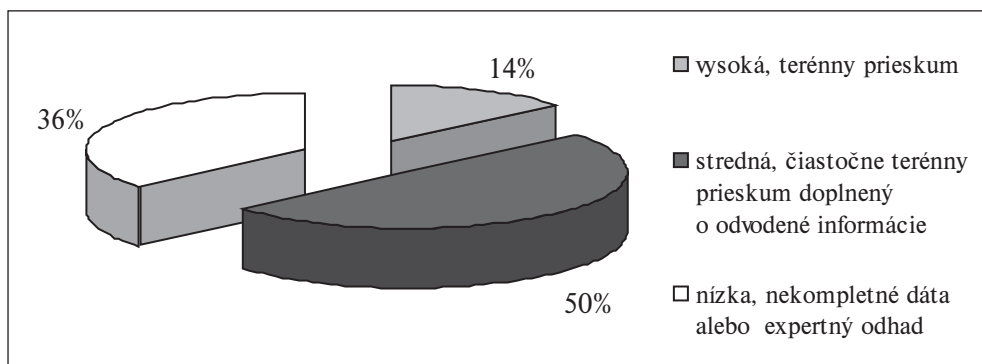
V smernice o biotopoch. Slovenská republika odovzdala informácie o stave 66 typov biotopov, 50 druhov rastlín a 150 druhov živočíchov.

Európska komisia pripúšťa podanie tohtoročnej správy na základe dostupných dát a expertných odhadov. Štátna ochrana prírody SR ju pripravovala v spolupráci s vedeckou obcou. Nasledujúca správa za obdobie rokov 2007 – 2012 už má vychádzať z monitoringu druhov a biotopov.

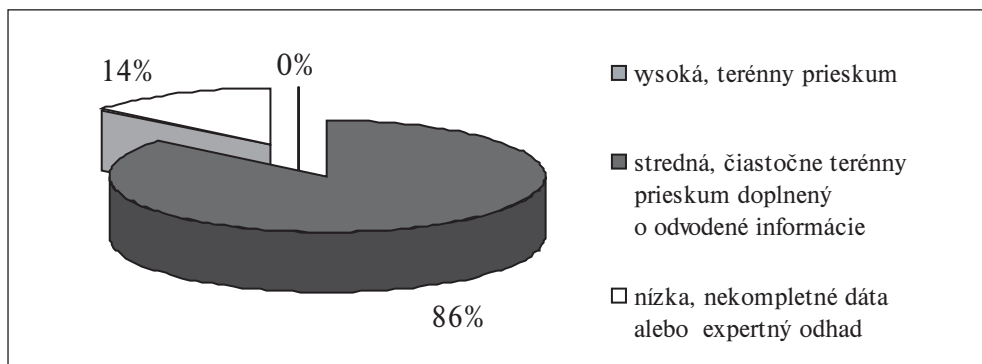
Kvalita údajov

V prípade vyšších rastlín boli pre reporting použité najmä údaje z Čiastkového monitorovacieho systému Biota (ČMS Biota). Od roku 2005 podlieha systematickému monitoringu 37 rastlinných druhov európskeho významu. Monitorovaná je väčšina známych lokalít jednotlivých druhov,

Graf č. 1: Kvalita údajov o druhoch

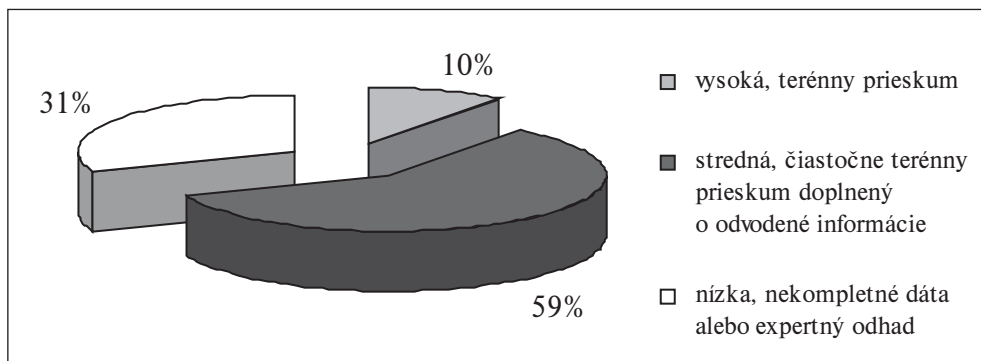

Graf č. 2: Kvalita údajov o biotopoch

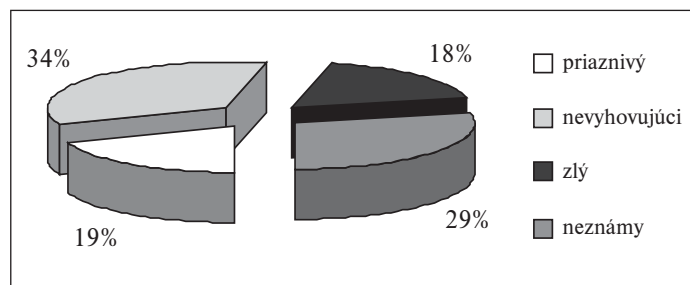

Graf č. 3: Celková kvalita údajov o druhoch a biotopoch

Graf č. 4: Celkové hodnotenie stavu druhov a biotopov v Slovenskej republike

u vzácných druhov sú monitorované všetky ich známe lokality. Kvalita údajov bola teda pri vyšších rastlinách založená na podrobnom monitoringu, ktorý realizujú pracovníci ŠOP SR. Pre vyhodnotenie trendov však bude potrebný dlhší časový rad údajov. Machorasty a druhy prílohy V smernice nie sú pravidelne monitorované a bude nutné detailnejšie preverenie ich výskytu.

Reporting stavu živočíchov vychádzal najmä z údajov získaných z Informačného systému taxónov a biotopov (ISTB), ČMS Biota a od expertov pre jednotlivé skupiny. Zapojených bolo spolu 20 expertov a 2 organizácie (Skupina pre ochranu netopierov a Slovenská ichtyologická spoločnosť).

Kvalita údajov o biotopoch do veľkej miery závisela od údajov získaných z externých zdrojov (DAPHNE, Národné lesnícke centrum atď.). Pravidelný, systematický monitoring biotopov na Slovensku zatiaľ neprebíha.

Hodnotenie stavu

Pre hodnotenie stavu druhov a biotopov na úrovni biogeografického regiónu sa používa trojstupňová škála (priaznivý, nevyhovujúci, zlý stav), pričom sa hodnotia nasledovné parametre:

Biotop:

- areál,

- výskyt,
- špecifická štruktúra, funkcie vrátane typických druhov,
- budúce vyhliadky.

Druh:

- areál,
- populácia,
- biotop druhu,
- budúce vyhliadky.

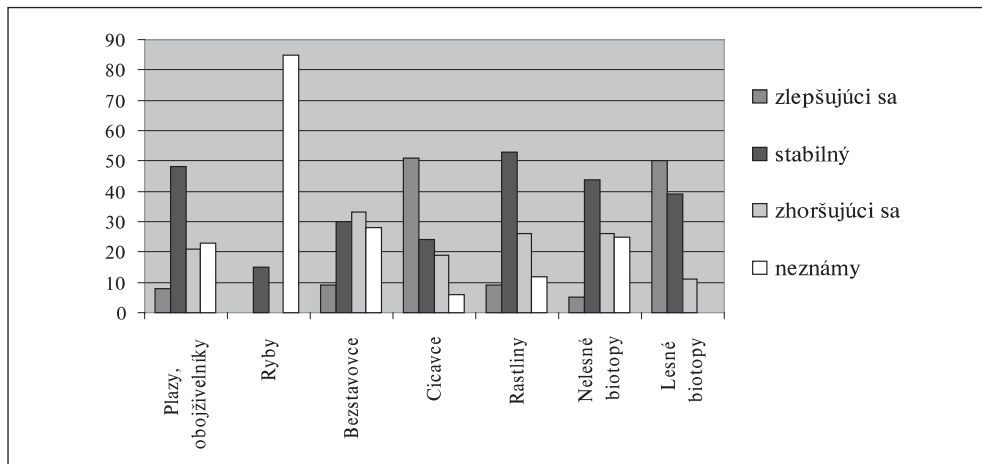
Biotop alebo druh sa nachádza v priaznivom stave len vtedy, ak všetky hodnotené parametre sú priaznivé alebo jeden z nich je neznámy. Ak jeden z parametrov nie je v priaznivom stave, celkový stav biotopu/druhu nemôžeme považovať za priaznivý.

Z celkového počtu 66 typov biotopov, 50 druhov rastlín a 150 druhov živočíchov európskeho významu je v príslušných biogeografických regiónoch 19 % v priaznivom, 34 % v nevyhovujúcom, 18 % v zlom a 29 % v neznámom stave (graf č. 4).

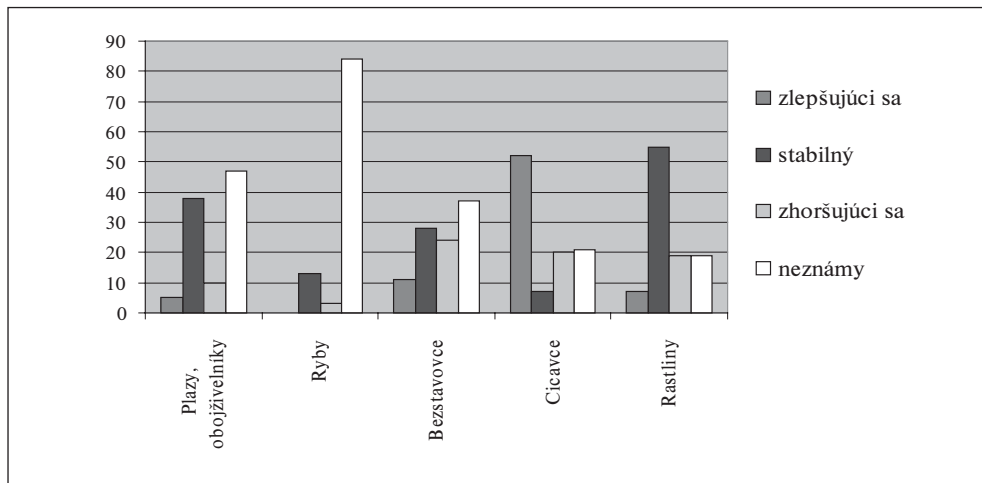

Graf č. 5: Trend areálu druhov a biotopov v %

Graf č. 6: Trend vývoja populácie druhov v %

Hodnotenie trendov

Trendy vývoja **areálu** jednotlivých skupín druhov (plazy a obojživelníky, ryby, bezstavovce, cicavce, rastliny) a biotopov (lesné, nelesné) sú za sledované časové obdobie zobrazené v grafe č. 5. Z grafu je zrejmé, že väčšinou bol areál hodnotený ako stabilný (32 %), prípadne zlepšujúci sa (27 %). Potrebne je zdôrazniť, že vo väčšine prípadov sa nejedná o reálny nárast, ale len o zlepšenie poznatkov o areáli (napr. pri netopieroch).

Trendy vývoja **populácie** jednotlivých rastlinných a živočíšnych druhov podľa skupín sú za sledované časové obdobie zobrazené v grafe

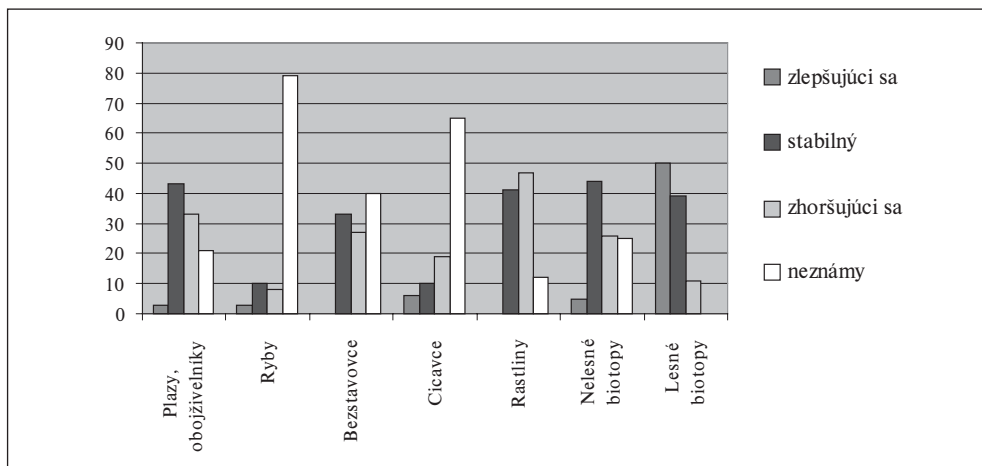
č. 6. Keďže často nebolo možné ani odhadnúť trend vývoja populácií, označený bol zväčša ako neznámy (35 %). Najmä u rýb, plazov, obojživelníkov a bezstavovcov sú informácie o veľkosti populácií veľmi chudobné. Zlepšenie vývoja populácií cicavcov je spôsobené najmä zvýšením úrovne poznania. Predpokladáme, že väčšinou sa nejedná o reálny nárast veľkosti populácií.

Trendy výměry typov **biotopov** a biotopov jednotlivých skupín druhov sú za sledované časové obdobie zobrazené v grafe č. 7. Len v prípade lesných biotopov môžeme hovoriť o zlepšujúcom sa trende výměry biotopov. Naopak biotopy druhov

Graf č. 7: Trend vývoja biotopov a biotopov druhov v %

majú len v 3 % rastúci trend. Nedostatok údajov o vývoji biotopov živočíchov potvrdzujú vysoké hodnoty neznámeho trendu, najmä u rýb, cicavcov, ale aj bezstavovcov. Pri rastlinách môžeme konštatovať, že väčšina ich biotopov sa vyvíja nepriaznivo (až 47 %), čo je spôsobené najmä upustením od tradičného obhospodarovania.

Časové obdobie pre vyhodnotenie trendov bolo stanovené v závislosti od dostupnosti údajov pre každý druh osobitne. Najdlhšie časové obdobie (1950 – 2006) sa použilo pri hrabošoch, tchoroch a kune lesnej, najkratšie (2004 – 2006) pri rybách, zubrovi hrivnatom, myšovke stepnej a niektorých bezstavovcoch. Pri lesných biotopoch bolo použité časové obdobie 1996 – 2006, pri nelesných biotopoch väčšinou 2000 – 2006.

Prístup ku správe

Správa je prístupná verejnosti na stránke <http://cdr.eionet.europa.eu/sk/eu/art17>. Formuláre k jednotlivým druhom a biotopom sú vo formáte XML a GIS vrstvy v ESRI-shapefile. Pre názorné prezeranie výskytu a areálov druhov a biotopov boli vytvorené mapky vo formáte JPG, ktoré sú vystavené na stránke <http://www.sopsr.sk/natura> v položke monitoring, reporting.

V súčasnosti prebieha hodnotenie zaslaných správ Európskou komisiou. Po analýze údajov budú členské krajiny vyzvané k prípadným doplneniam alebo úpravám. Významnejšie zmeny ale v uvedených štatistikách nepredpokladáme.

Ing. Andrej Saxa, Ing. Martina Mihaliková
Mgr. Ján Černecký
Ústredie ŠOP SR

Chránený areál Hubický park – je stále čo chrániť

Charakteristika územia

Park sa nachádza v severozápadnej časti Žitného ostrova v katastri obce Hubice, 23 km juhovýchodne od Bratislavy. Zaberá plochu 39 ha, za chránený bol vyhlásený v roku 1982, v súčasnosti je zaradený do štvrtého stupňa ochrany v kategórii chránený areál.

Terén je rovinatý, najvyšší bod parku je 124 m n. m. Geologické podložie tvoria štrkovité neogénne a pleistocénne sedimenty, na ktorých sa vyvinuli rôzne hlboké pôdy, prevažne černozy.

Teplá klíma a kvalitná pôda sa prejavili na bohatstve flóry a následne aj fauny územia.

Veľká časť Žitného ostrova bola už v dávnej minulosti premenená na poľnohospodársku krajinu. Veľmi dôležitou súčasťou takejto krajiny sú poloprirodzené porasty pozdĺž riek a potokov, ako aj prírodné parky, ku ktorým patrí aj park v Hubiciach.

Park vznikol z pôvodného tvrdého dubovo-brestovo-jaseňového lužného lesa, do ktorého boli postupne dosádzané rôzne cudzokrajné dreviny. V dobových spisoch z roku 1364 sa spomína opevnený kaštieľ v Gombe (aj Gumba), dnešné Hubice, ako šľachtické sídlo majiteľov tohto územia. Po-

– 15. storočí to bola rodina Gombaiovcov, v 16. – 17. storočí rodina Szelepčsényi, ktorá postavila opevnený renesančný kaštieľ, rozšírila chov oviec a založila manufaktúru na výrobu súkna. V 18. storočí otec Wolganga Kempelena Engelbert postavil barokovú kúriu, ktorá bola ich rodinným sídlom. Na starom cintoríne v Hubiciach je pochovaná manželka, deti aj vnúčatá Wolganga Kempelena. V 19. storočí rodina Udvarnokovcov prestavala palác v klasicistickom štýle. Posledným majiteľom bol od roku 1882 Rudolf Wiener-Welten, ktorý sa preslávil chovom jazdeckých koní rôznych plemien. Patrili mu chotáre okolitých obcí, jeho majetok mal rozlohu 3021 ha. Chovu koní prispôbil park aj budovy v okolí parku, bolo tu 28 zatrávnených výbehov a viaceré stajne na chov žriebäť pretekárskych, ale aj ťažných koní. Až do päťdesiatych rokov 20. storočia sa tu konali slávne dostihy, na ich počesť sa dodnes usporadúvajú v Čechách a v Anglicku konské dostihy – Veľká cena obce Gomba.

Výsledky botanického inventarizačného výskumu

Z územia doteraz existoval len zoznam drevín, ktorý bol vypracovaný okolo roku 1960

Vegetácia okolo Veľkého kaštieľa v súčasnosti
Foto: T. Hamarová

Francúzsky park pred Veľkým kaštieľom v čase rodiny Wiener-Weltenovcov
(Zdroj: Kronika obce Hubice)

stupne sa vystriedali viacerí majitelia, ktorí zasiahli do vybudovania parku a okolitých stavieb. V 14.

pracovníkmi Arboréta Mlyňany a ktorý obsahoval 65 druhov. Počas vegetačného obdobia v rokoch 2005 a 2006 sme zaznamenali 308 taxónov vyšších rastlín, z nich 75 druhov a 5 kultivarov drevín a 222 druhov a 6 poddruhov bylín. Kompletný zoznam

s lokalitami je uvedený v diplomovej práci (HAMAROVÁ, 2007). Niektoré dreviny z pôvodného zoznamu sa na území už nevyskytujú a iné, prevažne tie, ktoré sa šíria vďaka činnosti človeka, sme zaznamenali často vo väčšom počte.

Súpis drevín z roku 2006 obsahuje nasledovné druhy: *Abies nordmanniana*, *A. campestre*, *A. cadopadocium*, *A. platanoides*, *A. pseudoplatanus* cul. *Aureovariegatum*, *A. pseudoplatanus*, *A. pseudoplatanus* cul. *Atropurpureum*, *Aesculus hippocastanum*, *A. x carnea*, *Ailanthus altissima*, *Berberis vulgaris*, *Buxus sempervirens*, *Caragana arborescens*, *Carpinus betulus*, *Catalpa bignonioides*, *Celtis occidentalis*, *Cerasus avium*, *Cerasus mahaleb*, *Cercis siliquastrum*, *Clematis vitalba*, *Cornus mas*, *Corylus avellana*, *Cotinus coggygria*, *Cotoneaster tomentosus*, *Crataegus monogyna*, *Euonymus europaeus*, *Fagus sylvatica* cul. *Atrupunicea*, *Fagus sylvatica*, *Fagus sylvatica* cul. *Laciniata*, *Fraxinus angustifolia*, *F. excelsior*, *F. ornus*, *Ginkgo biloba*, *Hedera helix*, *Chamaecytisus virescens*, *Juglans nigra*, *Juniperus communis*, *Koeleuteria paniculata*, *Laburnum anagyroides*, *Ligustrum vulgare*, *Lonicera xylosteum*, *Loranthus europaeus*, *Mahonia aquilegifolium*, *Negundo aceroides*, *Ostrya carpinifolia*, *Philadelphus coronarius*, *Picea abies*, *P. pungens*, *Pinus nigra*, *Platanus occidentalis*, *P. orientalis*, *Platycladus orientalis*, *Populus alba*, *P. nigra*, *Prunus insititia*, *P. spinosa*, *Pseudotsuga menziesii*,

Ptelea trifoliata, *Quercus robur*, *Rhamnus catharticus*, *Robinia pseudoacacia*, *Rosa canina*, *Salix alba* cul. *Tristis*, *Sambucus nigra*, *Sophora japonica*, *Staphylea pinnata*, *Swida sanguinea*, *Symphoricarpos albus*, *Syringa vulgaris*, *Taxodium distichum*, *Taxus baccata*, *Tilia cordata*, *T. platyphyllos*, *T. tomentosa*, *T. x vulgaris*, *Ulmus laevis*, *U. minor*, *U. procera*, *Viburnum lanata* a *Viscum album*.

Pre staré jedince s veľkým obvodom kmeňov sme stanovili spoločenskú hodnotu podľa § 36 príloh 33 a 35 vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody. Medzi najcennejšie patria dva staré jedince *Taxodium distichum* s obvodom kmeňa 394 cm a spoločenskou hodnotou 293 700 Sk a *Platanus orientalis* so spoločenskou hodnotou 250 800 Sk a *Tilia platyphyllos* s hodnotou 231 000 Sk. Podobne sme stanovili spoločenskú hodnotu ďalších 80 starých jedincov drevín.

Najhrubší kmeň v parku má *Robinia pseudoacacia* s obvodom kmeňa 570 cm a *Quercus robur* s obvodom 490 cm.

Vyskytujú sa tu aj druhy chránené: *Aquilegia vulgaris*, *Cotinus coggygria*, *Taxus baccata* a *Fraxinus ornus*, ktoré tu boli len vysadené. Z nich najmä dreviny si pre svoj vek vyžadujú ochranu.

V podraсте sa vyskytujú aj vzácne a ohrozené druhy: *Plantago altissima* – kriticky ohrozený; *Viola suavis* a *Cotinus coggygria* – ohrozené; *Avenula pratensis* – zraniteľný; *Centaureum erythraea*, *Convallaria majalis*, *Galanthus nivalis* a *Viola kitabeliana* – menej ohrozené taxóny.

Väčšia časť parku je neobhospodarovaná, chodníky sú zarastené, staré spadnuté stromy sa nachádzajú na cestičkách, ale aj v okolí bazény. Kosené sú len lúky v blízkosti kaštieľov. Preto do podraštu prenikajú viaceré invázne druhy, ktoré vytlačujú pôvodnú pestrosť.

Väčšia časť parku je neobhospodarovaná, chodníky sú zarastené, staré spadnuté stromy sa nachádzajú na cestičkách, ale aj v okolí bazény. Kosené sú len lúky v blízkosti kaštieľov. Preto do podraštu prenikajú viaceré invázne druhy, ktoré vytlačujú pôvodnú pestrosť.

Agát biely (*Robinia pseudoacacia*) – obvod kmeňa 570 cm

Cotinus coggygria Scop. kvitne na južnom okraji lúky so starým dubom letným

Foto: T. Hamarová

teplomilnú flóru. Z invázných druhov drevín sú časté napr.: *Ailanthus altissima* a *Robinia pseudoacacia*. Z bylín sú to: *Amaranthus powellii*, *A. retroflexus*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Aster lanceolatus*, *A. novi-belgii*, *Cardaria draba*, *Convolvulus arvensis*, *Cynodon dactylon*, *Echinops sphaerocephalus*, *Galinsoga parviflora*, *Geranium pyrenaicum*, *Impatiens parviflora*, *Ranunculus repens*, *Stenactis annua*, *Veronica persica*.

Okrem invázných druhov sme na lokalite zaznamenali 92 alochtónnych (nepôvodných) taxónov, z ktorých je 29 archeofytov, 20 trvalo zdomácnených, 12 pestovaných a 32 taxónov, ktorých pôvodnosť je na Slovensku sporná.

Hoci je park z hľadiska ochrany prírody a vplyvom neodbornej starostlivosti sadovníkmi považovaný za menej hodnotný, je stále významným biotopom rôznych druhov živočíchov. V starých porastoch s dutými stromami hniezdia viaceré chránené druhy vtákov, ako krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*), ďateľ hnedkavý (*Dendrocopos syriacus*), muchárík bieločrý (*Ficedula albicollis*), muchár sivý (*Muscicapa striata*), sýkorka belasá (*Parus major*), brhlík lesný (*Sitta europaea*), kôrovník krátkoprstý (*Certhia brachydactyla*); z netopierov sú to raniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*), večernica malá (*Pipistrellus pipistrellus*), večernica parková (*P. nathusii*), ucháč sivý (*Plecotus austriacus*). Územie je významným refúgiom aj ďalších živočíchov, najmä rôznych druhov hmyzu a drobných stavovcov.

Záver

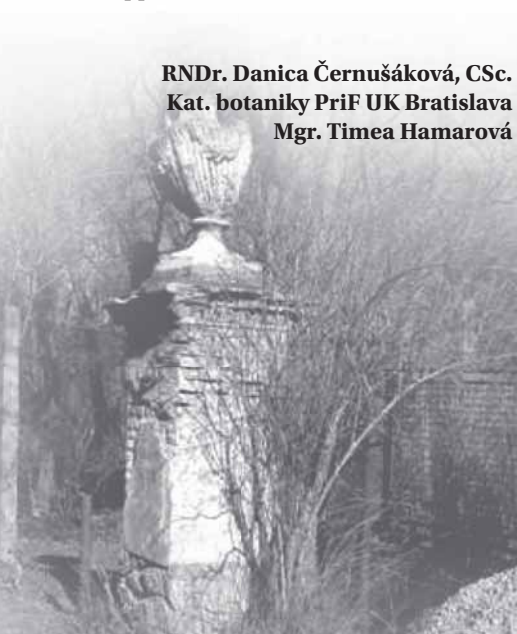
Napriek zanedbanému stavu je park veľmi cenným územím z floristického aj faunistického hľadiska. Je krajinotvorným prvkom, je významný tak z hľadiska parkovej architektúry, ako aj z hľadiska architektúry budov. Vyžaduje si urýchlenú rekonštrukciu, na ktorú by sa mohli získať finančné prostriedky aj z európskych fondov.

Ide o veľmi atraktívne územie nachádzajúce sa neďaleko Bratislavy, preto je záujem o park veľký. Predaj do súkromných rúk či jeho rozdelenie na stavebné parcely by nenávratne tento chránený areál zničili. Park obkolesujú hlavne polia a celá krajina, kde sú suché a horúce letá a vegetácie je málo, by týmto stratila atraktívnosť. Vyrúbaním stromov sa môže narušiť aj mikroklima územia, čo môže mať nepredvídateľné následky na okolitú krajinu a jej obyvateľov.

Literatúra:

HAMAROVÁ, T., 2007: Floristické pomery v CHA Hubický park. Dipl. práca. Depon. in: Katedra botaniky, PriF UK Bratislava.
MARHOLD, K., HINDÁK, F. (eds.), 1998: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. VEDA, Bratislava, 688 pp.

RNDr. Danica Čerňušáková, CSc.
Kat. botaniky PriF UK Bratislava
Mgr. Timea Hamarová

Vzdelávanie strážcov RCOP v Banskej Bystrici

V dňoch 16. a 17. októbra 2007 zorganizovalo Regionálne centrum ochrany prírody v Banskej Bystrici v priestoroch Slovenského hydrometeorologického ústavu, kde má sídlo aj Správa Národného parku Nízke Tatry, školenie strážcov.

Toto školenie bolo určené pre strážcov Národného parku Veľká Fatra a Národného parku Nízke Tatry a zamerané bolo na zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a na zákon č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon.

V prvý deň sa strážcovia školili zo zákona o ochrane prírody a krajiny. Lektorkami boli pani RNDr. Anna Jusková z MŽP SR a pani RNDr. Beata Múčková zo SIŽP. RNDr. Jusková sa vo svojej prednáške zamerala najmä na poslednú novelu zákona, kde vysvetlila, v čom novela spočíva a ako sa dotkne práce strážcov v rámci ich kontrolnej činnosti v teréne. Súčasťou jej bloku bola aj diskusia, kde strážcom odpovedala na ich otázky týkajúce sa výkonu služby. Prednáška RNDr. Múčkovej bola zameraná najmä na oprávnenia a povinnosti strážcov pri výkone služby. Strážcom vysvetlila základné rozdiely medzi priestupkom a správnym deliktom a upozornila na problematiku vykonávania fotodokumentácie a vstupovania do obydľí. Súčasťou jej prednášky bola aj problematika riešenia priestupkov v blokovom konaní a formou písomného oznámenia taktiež to, ako objasňovať protiprávne konanie. Zdôraznila potrebu vykonať kvalitnú do-

kumentáciu a záznam z kontroly v terénnom zápisníku. Aj súčasťou jej bloku bola diskusia, kde poskytla strážcom návod, ako riešiť konkrétne prípady zistené počas služby.

Druhý deň boli strážcovia školení z Trestného zákona. Lektorom bol mjr. Ing. Mário Kern z Prezídia Policajného zboru SR, ktorý veľmi podrobne a na zrozumiteľných príkladoch strážcom vysvetlil tú časť Trestného zákona, ktorá sa týka trestných činov proti životnému prostrediu. Taktiež sa dotkol povinností polície a strážcom dal návod, ako zlepšiť spoluprácu s políciou a akým spôsobom si v prípade potreby privolať policajnú hliadku na pomoc. V rámci diskusie na základe už vykonaných spoločných akcií so strážcami vysvetlil spôsob ako účinne bojovať proti v súčasnosti veľmi rozšírenému nelagálnemu vjazdu terénnych motocyklov a motorových štvorkoliek do chránených území.

Školenia, ktoré bolo prvým z naplánovaných štyroch školení, sa zúčastnilo 24 strážcov nielen z Národného parku Veľká Fatra a Národného parku Nízke Tatry, ale aj z Tatranského národného parku a Chránenej krajinnnej oblasti Štiavnické vrchy.

Dúfame, že tieto školenia budú prínosom pre zlepšenie práce strážcov Regionálneho centra ochrany prírody v Banskej Bystrici.

Mgr. Dan Hartánský
strážca S-NAPANT

Vyhodnotenie riešenia priestupkov a trestných činov v roku 2006

Podobne ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2006 sa pracovníci Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky (najmä strážcovia), ale aj členovia stráže prírody pri práci v teréne stretávali s porušovaním právnych predpisov na úseku ochrany prírody a krajiny.

Zákonných možností na ich riešenie je niekoľko. V prípade zistenia menej závažného priestupku možno vec vyriešiť dohováraním. V prípade, ak

bol zistený závažnejší priestupok alebo bol zistený opakované, pracovníci ŠOP SR a členovia stráže prírody, ktorí majú toto oprávnenie, môžu tomu, kto priestupok vykonal, uložiť pokutu v blokovom konaní. Pri závažných priestupkoch alebo ak ich nebolo možné vyriešiť formou uloženia blokovej pokuty, podávajú pracovníci ŠOP SR alebo členovia stráže prírody podnety na príslušné orgány ochrany prírody. V prípade, ak ide o podozrenie zo spáchania trestného činu, toto sa rieši podaním

Starostlivosť o chránené časti prírody

podnetu na orgány činné v trestnom konaní, teda nie je to možné riešiť v priestupkovom konaní.

V nasledovnom texte uvádzame prehľad priestupkov na úseku ochrany prírody a krajiny, za ktoré boli uložené blokové pokuty v roku 2006. Taktiež uvádzame prehľad podávania podnetov na riešenie priestupkov alebo trestných činov na príslušné orgány ochrany prírody alebo orgány činné v trestnom konaní.

Blokové pokuty

V roku 2006 pracovníci ŠOP SR, resp. členovia stráže prírody, uložili spolu 257 blokových pokút v celkovej sume 87 300 Sk. Blokové pokuty sa ukládali podľa závažnosti priestupku a stupňa ochrany prírodného chráneného územia a pohybovali sa v rozmedzí od 50 až po zákonom stanovenú najvyššiu hodnotu 2 000 Sk.

Z bližšieho pohľadu na jednotlivé druhy priestupkov vidieť, že najčastejšie bol postihovaný nedovolený vjazd a státie s motorovým vozidlom, ktorý predstavoval takmer 31 % všetkých uložených blokových pokút. Tento priestupok bol najčastejšie pokutovaný na území CHKO Horná Orava, NP Slovenský kras, NAPANT-u a CHKO Malé Karpaty.

Na druhom mieste v počte uložených blokových pokút bol priestupok za pohyb mimo vyznačených turistických alebo náučných chodníkov spolu s porušením uzáveru turistických chodníkov (više 23 %). Tradične najviac bol pokutovaný na území TANAP-u, ktorý patrí medzi najviac turisticky navštevované lokality na Slovensku a kde je aj najviac sezónnych uzáverov turistických chodníkov.

Ďalším pokutovaným priestupkom bolo nelegálne táborenie, stanovanie alebo bivakovanie s takmer 18 % všetkých uložených pokút. Tento zákaz bol opäť najčastejšie porušovaný na území TANAP-u.

Medzi častejšie pokutované priestupky patrili aj nepovolený vjazd snežných skútrov do chránených území. Išlo o više 6 % zo všetkých blokových pokút a prejavilo sa to najmä na blokových pokutách, ktoré uložili zamestnanci Správy NAPANT.

Pokutovaným priestupkom bol aj nepovolený vjazd s bicyklom. Tohto priestupku sa dopúšťali a boli za to aj najviac trestaní návštevníci PIENAP-u a CHKO Kysuce. Zo všetkých pokút potrestanie uvedeného priestupku predstavovalo više 6 %.

Okrem uvedených priestupkov boli blokové pokuty uložené aj za zber rastlín vrátane ich plodov, zakladanie ohňa, voľné púšťanie psa, zber a poškodzovanie živočíchov, nelegálny výrub drevín, nepovolenú horolezeckú činnosť a za porušovanie ochrany jaskýň.

Podania

V roku 2006 bolo v rámci ŠOP SR podaných spolu 253 podaní na orgány ochrany prírody a krajiny (ale aj na iné orgány) alebo na orgány činné v trestnom konaní. Skoro polovica podnetov (114)

Tab.: Prehľad priestupkov, za ktoré boli v roku 2006 ukladané blokové pokuty

Priestupok	% všetkých pokút
Vjazd a státie s motorovým vozidlom	30,8
Pohyb mimo vyznačených chodníkov vrátane porušenia uzáveru turistického chodníka	23,2
Táborenie, stanovanie, bivakovanie	17,8
Vjazd a státie so skútrom	6,5
Vjazd s bicyklom	6,5
Zber rastlín vrátane ich plodov	4,9
Zakladanie ohňa	2,7
Iné	7,6
Spolu	100

bola zaslaná na územne príslušné obvodné úrady životného prostredia, 48 podnetov na útvary Policajného zboru, 45 podnetov na Slovenskú inšpekciu životného prostredia, 25 podaní na obce a 4 podnety boli doručené na krajské úrady

životného prostredia. Zostávajúcich 17 podnetov bolo zaslaných iným orgánom.

Pokiaľ ide o druh priestupku, resp. podozrenia zo spáchania trestného činu, najčastejšie sa podania podobne ako v minulých rokoch týkali nepovolených skládok, nepovoleného vjazdu motorových vozidiel, nelegálneho výrubu drevín, nelegálneho zberu rastlín alebo plodov, pytlactva alebo nelegálnych stavieb.

V priloženej tabuľke uvádzame prehľad priestupkov, za ktoré boli v roku 2006 najčastejšie ukladané blokové pokuty.

Na základe údajov organizačných útvarov ŠOP SR spracoval

Ing. Branislav Faško
Ústredie ŠOP SR

Usmernenie postupu orgánov štátnej správy ochrany prírody a krajiny a organizácií ochrany prírody a krajiny v súvislosti s nadobudnutím účinnosti novely zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

Dňa 1. 2. 2006 nadobudol účinnosť **zákon č. 24/2006 Z. z.** o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon EIA“), ktorý v **článku IV** obsahuje novelu zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody“) so štyrmi novelizačnými bodmi.

K bodu 1.

V § 28 ods. 2 znie:

Činnosť, ktorá môže mať vplyv buď samostatne, alebo v kombinácii s inou činnosťou na navrhované chránené vtáčie územie, na územie európskeho významu alebo na územie patriace do súvislej európskej sústavy chránených území, pričom nie je nevyhnutná na zabezpečenie starostlivosti o také územie podľa dokumentácie ochrany prírody a krajiny, sa považuje za zásah do územia, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej roz-

manitosti, štruktúre a vo funkcii ekosystémov, ak tak rozhodol orgán ochrany prírody podľa § 28a. Taká činnosť je predmetom posudzovania jej vplyvu na životné prostredie podľa osobitného predpisu. Orgán štátnej správy vydá rozhodnutie o povolení takej činnosti, iba ak taká činnosť na základe výsledku posudzovania podľa osobitného predpisu nebude mať negatívny vplyv na priaznivý stav takého územia z hľadiska jeho ochrany.

(Osobitným predpisom je zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Odôvodnenie:

Uvedená zmena bola vyvolaná skutočnosťou, že v zozname navrhovaných činností podliehajúcich posudzovaniu ich vplyvu na životné prostredie (pôvodná príloha č. 1 zákona č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, teraz príloha č. 8 zákona EIA) už nie je uvedená

položka „Zásahy do územia, ktoré môžu spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov“. Namiesto tejto položky je v zákone EIA v § 18 ods. 5 uvedená povinnosť pre každú právnickú a fyzickú osobu, ktorá zamýšľa vykonávať činnosť uvedenú v § 28 ods. 2 zákona o ochrane prírody, ktorá nie je uvedená v prílohe č. 8 zákona EIA, požiadať príslušný štátny orgán ochrany prírody (krajský úrad životného prostredia) o rozhodnutie, či sa táto činnosť považuje za zásah do územia, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov.

Posudzovaniu podľa osobitného predpisu podliehajú teda činnosti uskutočňované **v navrhovanom chránenom vtáčom území** (§ 26 ods. 4 zákona o ochrane prírody; ide o navrhované chránené vtáčie územia uvedené v národnom zozname, ktorý bol uverejnený vo vestníku Ministerstva životného prostredia SR č. 4/2003), **v území európskeho významu** (§ 27 zákona o ochrane prírody; ide o územia uvedené v národnom zozname území európskeho významu vo výnose Ministerstva životného prostredia SR č.3/2004-5.1), **v území patriacom do súvislej európskej sústavy chránených území** (§ 28 zákona o ochrane prírody; ide o vyhlásené chránené vtáčie územia a vyhlásené územia európskeho významu), ale aj **činnosti, ktoré sa budú uskutočňovať mimo uvedených území, ale budú mať na ne významný vplyv**. Tieto činnosti musia zároveň spĺňať nasledovné kritériá:

1. nie sú uvedené v prílohe č. 8 zákona EIA (§ 18 ods. 5 zákona EIA),
2. nie sú nevyhnutné na zabezpečenie starostlivosti o uvedené chránené územia podľa dokumentácie ochrany prírody a krajiny,
3. krajský úrad životného prostredia vydal odborné stanovisko podľa § 28a zákona o ochrane prírody o tom, že môžu spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov (všetky kritériá musia platiť súčasne).

Činnosť, ktorá splnila všetky tri kritériá, podlieha posudzovaniu vplyvov podľa § 30 až 39 zákona EIA (povinné hodnotenie).

Uvedené ustanovenie je transpozíciou článku 6 ods. 3 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín. Ide o obdobu „zistovacieho konania“, aké poznáme v zákone EIA, **ale v skrátenej forme vzťahujúcej sa len k predmetu ochrany daného**

územia a k cieľu ochrany, ktorý na území chceme dosiahnuť.

Predmet ochrany je uvedený

- pri navrhovaných chránených vtáčích územiach v odôvodnení návrhu ochrany v Národnom zozname navrhovaných chránených vtáčích území, ktorý bol uverejnený vo vestníku Ministerstva životného prostredia SR č. 4/2003,
- pri vyhlásených chránených vtáčích územiach v § 1 príslušnej vyhlášky, ktorou bolo chránené vtáčie územie vyhlásené,
- pri navrhovaných územiach európskeho významu vo výnose Ministerstva životného prostredia SR č. 3/2004-5.1. v časti „odôvodnenie návrhu ochrany“.

Predmet ochrany je **potrebné vyšpecifikovať z hľadiska lokality**, na ktorej sa uvedená činnosť má uskutočňovať.

Cieľom ochrany je dosiahnutie priaznivého stavu predmetu ochrany.

Vzhľadom na uvedené je potrebné pri rozhodovaní o tom, či činnosť predstavuje zásah do ekosystému, ktorý spôsobí podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov, vychádzať z metodického príručky Európskej komisie – Riaditeľstvo pre životné prostredie Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy Natura 2000 a Starostlivosť o územia Natura 2000 (text je k dispozícii na www.sopsr.sk, Natura 2000, hodnotenie vplyvov) a **ku každému takémuto rozhodnutiu si vyžiadať stanovisko Ústredia Štátnej ochrany prírody SR (ďalej len ŠOP SR) Lazovná 10, P. O. Box 5, 974 05 Banská Bystrica**.

Ústredie ŠOP SR v spolupráci s miestne príslušnou organizačnou zložkou ku každej požiadavke vyplní formulár pre zisťovacie konanie uvedený v prílohe č. 1. – formulár pre zisťovacie konanie. Ak po vyplnení uvedeného formulára dôjde k záveru, že činnosť **nemôže** mať vplyv buď samostatne, alebo v kombinácii s inou činnosťou na dotknutý lokalitu, čím **nebude** predstavovať zásah do ekosystému, ktorý môže spôsobiť **podstatné zmeny (významné)** v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov, vyplní aj formulár uvedený v prílohe č. 2. – formulár o nezistení významných účinkov. Uvedené formuláre spolu so sprievodným listom, v ktorom sa skonštatuje, že činnosť nebude predstavovať zásah do ekosystému, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov, a preto ju

neodporúča ďalej posudzovať, zašle na krajský úrad životného prostredia (ďalej len „KÚŽP“). Formuláre musia byť vyplnené veľmi dôsledne s uvedením osôb, ktoré sa na hodnotení podieľali a podpisom kompetentnej osoby. Na základe uvedeného KÚŽP vydá v súlade s § 28a odborné stanovisko, že predmetná činnosť nepredstavuje zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov. Kópiu stanoviska KÚŽP vždy zašle na Ústredie ŠOP SR, miestne príslušnú organizačnú jednotku ŠOP SR, MŽP SR – odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie a MŽP SR – odbor ochrany prírody.

V prípade, že po vyplnení formulára z prílohy č. 1 – formulár pre zisťovacie konanie – dôjde ŠOP SR k záveru, že činnosť **môže** mať vplyv buď samostatne, alebo v kombinácii s inou činnosťou na dotknutú lokalitu, čím **bude** predstavovať zásah do ekosystému, ktorý môže spôsobiť **podstatné zmeny (významné)** v biologickej štruktúre a funkcii ekosystémov, odporučí KÚŽP, aby v súlade s § 28a zákona o ochrane prírody vydal odborné stanovisko o tom, že činnosť sa považuje za zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov. Kópiu stanoviska krajský úrad životného prostredia vždy zašle na Ústredie ŠOP SR, na miestne príslušnú organizačnú jednotku ŠOP SR, na MŽP SR – odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie a na MŽP SR – odbor ochrany prírody a krajiny. Na povolenie takejto činnosti je potrebné posúdenie jej vplyvov na priaznivý stav ochrany územia podľa zákona EIA (§ 30 až 39).

Vzhľadom na to, že posudzovanú činnosť môže orgán štátnej správy, ktorý o jej uskutočnení rozhoduje, povoliť iba v prípade, že výsledkom posudzovania je zistenie, že činnosť nebude mať negatívny vplyv na priaznivý stav takéhoto územia z hľadiska jeho ochrany (§ 28 ods. 2 posledná veta), je dôležité do rozsahu hodnotenia podľa § 30 zákona EIA uvádzať:

1. Požiadavku na zhodnotenie vplyvu navrhovanej činnosti na priaznivý stav chráneného územia z hľadiska jeho ochrany s tým, že sa vždy konkrétne uvedie, čo je predmetom ochrany územia. Vychádza sa pritom z vyššie uvedených dokumentov a právnych predpisov so spresnením predmetu ochrany vzhľadom na lokalizáciu požadovanej činnosti.

Vzhľadom na to, že príslušné pracoviská ŠOP SR zatiaľ nedisponujú informáciami o stave pred-

metu ochrany z hľadiska priaznivého stavu, treba vždy požadovať stanovenie súčasného priaznivého stavu (ako tzv. počiatočný východiskový stav), uvedený východiskový stav odporúčame spracovávať v spolupráci spracovateľa správy o hodnotení pre navrhovanú činnosť a miestne príslušnej organizačnej jednotky ŠOP SR. Ústredie ŠOP SR vždy dodá spracovateľovi chýbajúce údaje o váhach a kvantifikátoroch potrebných pre hodnotenie priaznivého stavu (východiskového stavu) druhov a biotopov.

Za najvhodnejšie riešenie považujeme situáciu, kedy príslušné pracovisko ŠOP SR bezplatne poskytne spracovateľovi správy o hodnotení pre navrhovanú činnosť informáciu o stave chráneného územia z hľadiska jeho ochrany.

2. Požiadavku na spracovanie variantného riešenia zabezpečenia cieľa posudzovanej činnosti vrátane nulového variantu.

Možné alternatívne riešenia môžu obsahovať varianty:

- v umiestnení alebo trase,
- rozsahu alebo veľkosti,
- prostriedkov k dosiahnutiu plánovaných cieľov,
- metód výstavby,
- metód prevádzky,
- metód likvidácie po skončení životnosti projektu,
- načasovania a navrhnutia časového harmonogramu (napr. sezónne práce).

K bodu 2.

Za § 28 sa vkladá § 28 a, ktorý vrátane nadpisu znie:

(1) Každý, kto zamýšľa uskutočniť činnosť uvedenú v § 28 ods. 2, je povinný doručiť návrh na začatie tejto činnosti orgánu ochrany prírody a krajiny. Orgán ochrany prírody a krajiny rozhodne v lehote do 30 dní od doručenia návrhu.

(2) Návrh na začatie činnosti obsahuje popis činnosti a lokalitu navrhovaného umiestnenia činnosti.

Odôvodnenie:

Ustanovuje sa povinnosť pre každého, kto zamýšľa uskutočniť činnosť uvedenú v § 28 ods. 2 zákona o ochrane prírody, aby doručil návrh na začatie tejto činnosti na príslušný štátny orgán ochrany prírody a krajiny (KÚŽP).

Pôjde teda o každého, kto zamýšľa vykonávať čin-

nosť, ktorá nie je uvedená v prílohe č. 8 zákona EIA, nie je nevyhnutná na zabezpečenie starostlivosti o chránené územie podľa dokumentácie ochrany prírody a krajiny a o ktorej je predpoklad, že môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov.

Dokumentáciou ochrany prírody a krajiny, z ktorej sa bude vychádzať pri identifikovaní, či ide o činnosť nevyhnutnú na zabezpečenie starostlivosti o chránené územie, sú v prípade navrhovaných chránených vtáčích území a vyhlásených chránených vtáčích území projekty ochrany a SDF formuláre chráneného vtáčieho územia a v prípade území európskeho významu ich SDF formuláre. Tie možno nájsť na internetovej adrese www.sopsr.sk/natura, Lokality Natura 2000 (slovenské preklady v skrátenej forme) alebo si ich vyžiadať v anglickom jazyku priamo na adrese Ústredie ŠOP SR. Pri používaní SDF formulárov je však potrebné si uvedomiť, že činnosti v nich uvedené majú len orientačný charakter, a to vzhľadom k ich všeobecnému zneniu. V budúcnosti budú tieto činnosti vyšpecifikované v programoch starostlivosti.

Vzhľadom na dikciu § 28 ods. 2 (ide o akúkoľvek činnosť – okrem činností, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie starostlivosti o územia a okrem činností uvedených v prílohe č. 8 zákona o EIA) sa toto ustanovenie bude vzťahovať na tie činnosti, ktoré sú predmetom vyjadrenia štátneho orgánu ochrany prírody a krajiny (ďalej len „orgán ochrany prírody“) podľa § 9 zákona o ochrane prírody a na činnosti na vykonávanie ktorých je potrebný súhlas orgánu ochrany prírody, resp. na tie, ktorých vykonávanie je v zmysle zákona zakázané. Ustanovenie platí aj na tie činnosti ktoré zákon iným spôsobom nepostihuje (tzn. tie, ktoré nie sú predmetom vyjadrenia podľa § 9, ani podmienok ochrany podľa zákona o ochrane prírody). Pri aplikovaní § 28a na uvedené druhy činností v praxi odporúčame dodržiavať nasledujúci postup:

1. Činnosti, na ktoré podľa zákona o ochrane prírody treba súhlas alebo činnosti, ktorých vykonávanie je zakázané (tzn. tie pri ktorých má orgán ochrany prírody rozhodovaciu právomoc).

Napriek tomu, že inštitút odborného stanoviska v zmysle § 28a sa vzťahuje aj na tieto činnosti, odporúčame, aby pri správnych konaniach, pri ktorých sa o týchto činnostiach rozhoduje, príslušné orgány ochrany prírody vydávanie odborného

stanoviska nepožadovali (napr. ako dôvod na prerušenie konania). Je zámerom, aby sa pri týchto činnostiach inštitút odborného stanoviska podľa § 28a **využíval čo najmenej alebo vôbec**, a to vzhľadom na logickú skutočnosť, že správne konania, pri ktorých sa o týchto činnostiach rozhoduje, **majú vo svojej kompetencii orgány ochrany prírody**. V prípade využívania § 28a aj pri týchto správnych konaniach by dochádzalo k ich neúmernému predlžovaniu a k zbytočnému zafažovaniu KÚŽP a zároveň by mohlo dôjsť k situáciám, že sa bude vyžadovať posudzovanie vplyvov podľa zákona EIA aj na prípady, kde je využitie inštitútu posudzovania vplyvov podľa zákona EIA neúčelné, vzhľadom na účel posudzovania predmetného vplyvu alebo kde využitie inštitútu posudzovania vplyvov podľa zákona EIA nie je v súlade s princípmi, akými sa posudzovanie vplyvov riadi.

Príslušný orgán ochrany prírody na základe odôvodneného stanoviska ŠOP SR, ktoré musí aj v tomto prípade vychádzať z formulárov pre zisťovacie konanie v zmysle vyššie uvedeného, vydá rozhodnutie, ktorým vydá súhlas alebo povolí výnimku pre predmetnú činnosť, ak sa ukáže, že povoľovaná činnosť nemá vplyv, a to ani v kombinácii s inou činnosťou, na dotknuté územie, a teda nebude predstavovať zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii ekosystémov. V prípade, ak sa podľa stanoviska ŠOP SR ukáže, že povoľovaná činnosť môže mať vplyv na dotknuté územie, čím bude predstavovať zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii ekosystémov, príslušný orgán ochrany prírody súhlas nevydá, resp. nepovolí výnimku.

Pri uvedených situáciách možno využiť možnosť stanovenia podmienok vykonávania činnosti na základe § 82 ods. 12 zákona o ochrane prírody, ak nimi možno korigovať povoľovanú činnosť natoľko, že nebude predstavovať zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii ekosystémov. Podmienky možno stanoviť len na základe odôvodneného stanoviska ŠOP SR.

Vzhľadom na to, že odborné stanovisko podľa § 28a sa vydáva na návrh toho, kto chce činnosť uskutočňovať, nemožno použiť § 28a a následne prípadné posudzovanie vplyvov podľa zákona EIA úplne vylúčiť ani v prípadoch, kde povolenie činnosti závisí od rozhodnutia orgánu ochrany prírody. Tzn. ak si ten, kto chce činnosť vykonávať, podá

návrh podľa § 28a a KÚŽP vydá odborné stanovisko, v ktorom rozhodne, že činnosť je takého charakteru, že bude predstavovať zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii ekosystémov, bude sa musieť podľa zákona EIA posúdiť aj činnosť, o povoľovaní ktorej rozhoduje orgán ochrany prírody.

2. Činnosti, na uskutočnenie ktorých treba vyjadrenie orgánu ochrany prírody podľa ustanovenia § 9 zákona o ochrane prírody, resp. tie, v ktorých orgán ochrany prírody vystupuje ako dotknutý orgán podľa osobitných predpisov.

Pri uvedených činnostiach treba, aby orgán ochrany prírody vo svojom vyjadrení upozornil aj na existenciu § 28 ods. 2 a § 28a, tak ako upozorňuje aj na ostatné inštitúty zákona o ochrane prírody. Príslušný orgán ochrany prírody upozorní toho, kto chce činnosť vykonávať, že na povolenie činnosti je potrebné vydanie odborného stanoviska podľa § 28a o tom, či táto činnosť predstavuje zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii biotopov, a teda či na uvedenú činnosť treba posúdenie jej vplyvov podľa zákona EIA. Je potrebné mať na vedomí, že odborné stanovisko podľa § 28a zákona o ochrane prírody sa vydáva len na tie činnosti, ktoré nie sú zaradené v prílohe č. 8 zákona EIA, pretože ich vplyvy sa posudzujú priamo na základe zákona EIA.

Možno u niektorých činností bude už pri vydávaní vyjadrenia jasné, že nejde o zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii ekosystémov (napr. činnosti vykonávané v chránených vtáčích územiach nesúvisiace s predmetom ochrany). V danom prípade bude ten, kto chce činnosť vykonávať, už vo vyjadrení oboznámený s tým, že na danú činnosť nie je potrebné vydanie odborného stanoviska, pretože sa s určitosťou dá povedať, že sa nejedná o činnosť, ktorá bude predstavovať zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii biotopov. O tomto však musí byť príslušný orgán ochrany prírody úplne presvedčený, a to aj na základe odôvodneného stanoviska ŠOP SR k vyjadreniu.

Vydať odborné stanovisko podľa § 28a možno len na návrh žiadateľa. **KÚŽP ho nemôže vydať z vlastného podnetu**, a to ani v prípade, ak ten istý KÚŽP je príslušný aj na vyjadrenie podľa § 9 zákona o ochrane prírody aj na vydanie odborného

stanoviska podľa § 28a zákona o ochrane prírody. Je nutné dodržať postup, v ktorom je žiadateľ vyjadrením oboznámený s existenciou § 28a a až na jeho následnú žiadosť možno odborné stanovisko vydať.

3. Činnosti, ktoré nie sú zákonom o ochrane prírody žiadnym spôsobom postihnuté (v ktorých orgán ochrany prírody nevystupuje ani ako dotknutý orgán).

Vzhľadom na to, že odborné stanovisko sa vydáva na návrh žiadateľa, KÚŽP nemá pri týchto činnostiach takmer žiadnu možnosť, ako oboznámiť žiadateľa, že táto povinnosť existuje (spolu s faktom, že táto povinnosť nie je podľa zákona o ochrane prírody sankcionovateľná). V danom prípade je možné, že niektoré činnosti, ktoré budú predstavovať zásah, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre alebo funkcii ekosystémov, sa budú vykonávať bez odborného stanoviska (teda v rozpore so zákonom) z dôvodu neznalosti toho, kto uvedenú činnosť bude vykonávať.

Predpokladáme, že uvedený typ činností vzhľadom na šírku pôsobnosti zákona o ochrane prírody bude predstavovať len mizivé percento z celkového počtu činností, na ktoré sa § 28a zákona o ochrane prírody bude vzťahovať.

Lehota na vydanie odborného stanoviska predstavuje **30 dní** od doručenia návrhu na jeho vydanie.

V odseku 2 sú stanovené obsahové náležitosti návrhu na vydanie odborného stanoviska. Ten musí obsahovať popis navrhovanej činnosti a navrhovanú lokalizáciu jej vykonávania.

K bodu 3.

V § 67 písm. h) sa za slová „§24 ods. 13“ vkladá čiarka a slová „§ 28 a“.

Odôvodnenie:

Krajskému úradu sa určuje nová kompetencia vydať odborné stanovisko podľa § 28 a.

K bodu 4.

V § 81 ods. 2 sa za písmeno b) vkladá nové písmeno c), ktoré znie:

c) vydanie rozhodnutia podľa §28a.

Doterajšie písmená c) až n) sa označujú ako písmená d) až o).

Odôvodnenie.

Rozhodnutie, ktorým krajský úrad životného prostredia vydáva svoje odborné stanovisko k tomu, či sa má daná činnosť posudzovať podľa osobitného predpisu, sa nevydáva v správnom konaní. Aj vzhľadom na tento fakt vydáva MŽP SR – odbor

ochrany prírody a krajiny toto usmernenie, aby pri aplikácii tohto nového inštitútu nedochádzalo k prílišnej procesnej roztrieštenosti postupu jednotlivých KÚŽP. Vzor odborného stanoviska krajského úradu životného prostredia je v prílohe č. 3.

Formulár pre zisťovacie konanie

Stručný popis projektu alebo plánu	
Stručný popis lokality sústavy Natura 2000	
Kritéria hodnotenia	
Popis individuálnych prvkov projektu (buď pôsobiacich samostatne alebo v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi), u ktorých je pravdepodobné, že môžu mať dopady na lokalitu sústavy Natura 2000	
Popis všetkých pravdepodobných priamych, nepriamych alebo sekundárnych dopadov projektu (buď samostatných, alebo pôsobiacich v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi) na lokalitu sústavy Natura 2000 pôsobením - veľkosti a meradla; - záberu pôdy; - vzdialenosti od lokality sústavy Natura 2000 alebo od kľúčových fenoménov lokality; - požiadaviek na prírodné zdroje (čerpanie vody a pod.); - požiadaviek na výkopové práce; - dopravných požiadaviek; - doby trvania stavby, doby prevádzky, dĺžky likvidácie a pod.; - ostatné.	
Popis všetkých pravdepodobných zmien na lokalite, vzniknutých v dôsledku - redukcie rozlohy stanovišťa; - vyrušovania kľúčových druhov; - fragmentácie stanovišť alebo výskytu druhov; - zníženie v druhovej hustote; - zmeny kľúčových indikátorov, majúcich ochranársku hodnotu (kvalita vody a pod.); - zmeny klímy.	
Popis všetkých pravdepodobných dopadov na danú lokalitu sústavy Natura 2000 z hľadiska - interferencie s kľúčovými vzťahmi, ktorými je definovaná štruktúra lokality; - interferencie s kľúčovými vzťahmi, ktorými je definovaná funkcia lokality.	
Súpis indikátorov významnosti ako výsledku identifikácie vyššie popísaných účinkov z hľadiska - straty; - fragmentácie; - prerušenia; - vyrušovania; - zmeny kľúčových charakteristík lokality (napr. kvality vody a pod.).	
Výpis tých prvkov projektu alebo plánu (v rámci vyššie uvedených) alebo ich kombinácií, u ktorých je pravdepodobné, že môžu mať pravdepodobne vyššie uvedené typy dopadov alebo u ktorých rozmer či šírka dopadov nie sú známe.	

Záver:

Rozhodnutie, že činnosť môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a vo funkcii ekosystémov a treba vykonať povinné hodnotenie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, bude vydané len

ak sa predpokladajú významné negatívne vplyvy na územia Natura (navrhované alebo vyhlásené) z hľadiska cieľov ich ochrany (nie vplyvy, ktoré sa netýkajú predmetu ochrany alebo vplyvy na územia národnej siete chránených území).

**Mgr. Imrich Vozár
MŽP SR**

Záznam o nezistení významných účinkov

Názov projektu alebo plánu			
Názov a poloha lokality sústavy Natura 2000			
Popis projektu alebo plánu			
Súvisí projekt alebo plán priamo s manažmentom lokality alebo je pre ňu nevyhnutný (uveďte podrobnosti)?			
Existujú ďalšie projekty alebo plány, ktoré, ak budú hodnotené spolu s týmto projektom, by mohli ovplyvniť lokalitu (uveďte podrobnosti)?			
Hodnotenie významnosti účinkov			
Popíšte, prečo je pravdepodobné, že projekt alebo plán (samotný alebo v kombinácii) bude mať vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000			
Vysvetlite, prečo tieto účinky nie sú považované za významné			
Zoznam inštitúcií, s ktorými bola záležitosť prerokovaná:			
Výsledky rokovania			
Údaje zhromaždené k uskutočneniu hodnotenia			
Kto uskutočnil hodnotenie	Zdroje dát	Dosiahnutá úroveň hodnotenia	Kde sa dá zoznámiť s kompletnými výsledkami hodnotenia s možnosťou pripomienkovať

Vyhodnotenie lovu medveďa hnedého na Slovensku v roku 2006

Ako každoročne aj v roku 2006 sa vykonával lov medveďa hnedého za účelom regulácie jeho početnosti.

Regulačný lov

V rámci regulačného lovu sa uplatňovali nasledovné princípy pri povoľovaní výnimiek z podmienok ochrany medveďa hnedého na celom území Slovenska:

1. Výnimky povoľovať s ohľadom na celú populáciu medveďa hnedého na Slovensku, resp. s ohľadom na populáciu v rámci geomorfologického celku / poľovnej oblasti.
2. Usmrtenie povoľovať prednostne na lokalitách, kde v predchádzajúcom roku došlo k výskytu dokladovaných škôd na hospodárskych zvieratách a včelstvách väčšieho rozsahu.
3. Nepovoľovať reguláciu v chránených územiach v 3. až 5. stupni ochrany. Tu povoľovať len ochranný odstrel na základe aktuálneho výskytu dokladovaných škôd, resp. výskytu jedincov s asociálnym chovaním, ohrozujúcich ľudí.
4. Nepovoľovať usmrcovanie na východnom okraji areálu s výnimkou lokalít s výskytom dokladovaných škôd.
5. Ročná kvóta plánovanej regulácie početnosti do 10% z odhadovanej veľkosti populácie.
6. V rámci regulačného lovu povoľovať len jedince s hmotnosťou do 100 kg, resp. jedince so šírkou prednej laby do 12 cm a zároveň dĺžkou zadnej laby do 21 cm.
7. Vnadiť len na nemäsitú návnadu.
8. Reguláciu početnosti povoľovať poslednou v období od 1. 6. do 30. 11. a pri love postriežkou do 15. 12. príslušného roku.

Uvedené princípy boli zapracované do výnimiek z podmienok ochrany medveďa hnedého za účelom jeho regulačného lovu, ktoré povoľovalo Mi-

nisterstvo životného prostredia SR – odbor ochrany prírody a krajiny (ďalej len „ministerstvo“), a to formou rozhodnutia nasledovne:

1. Hmotnosť usmrteného jedinca nepresiahne 100 kg alebo šírka jeho prednej laby je do 12 cm a zároveň dĺžka zadnej laby do 21 cm.
2. Začiatok vnadenia sa vopred ohlási územne príslušnej organizačnej jednotke ŠOP SR.
3. Odstrelu nebude predchádzať vnadenie mäsitou návnadou.

4. Plánovaný čas lovu, resp. príchod hosta, sa vopred oznámi územne príslušnej organizačnej jednotke ŠOP SR.
5. Odstrel medveďa sa neodkladne oznámi územne príslušnej organizačnej jednotke ŠOP SR s cieľom kontroly dodržiavania podmienok výnimky a vykonania prehliadky usmrteného jedinca.
6. Do príchodu zástupcu ŠOP SR (ďalej len „kontaktná osoba“) sa medveď ponechá na mieste odlovu (meranie vykonáva výhradne kontaktná osoba). Hmotnosť usmrteného jedinca sa posudzuje spolu s vývrhom. Zástupca žiadateľa vopred zabezpečí možnosť odváženia uloveného jedinca s presnosťou na 0,5 kg.

Druhovú ochranu živočíchov

7. Žiadateľ umožní kontaktnej osobe odber vzorky (zo srsti, svaloviny, vnútorných orgánov, krvi a pod.) z usmrteného medveda na účely analýz.
8. Formulár Hlásenie o usmrtení medveda hnedého s údajmi o usmrtenom medvedovi zašle žiadateľ na ministerstvo do dvoch týždňov odo dňa usmrtenia.

Zo 121 medvedov požadovaných v roku 2006 vydalo MŽP SR 69 výnimiek v rámci regulačného lovu na odstrel 69 jedincov medveda hnedého. Z uvedeného počtu sa ulovilo 14 jedincov, čo je 20% z počtu povolených jedincov. Pomerne nízky počet ulovených medvedov bol spôsobený skutoč-

nosťou, že väčšina rozhodnutí nadobudla právoplatnosť až v priebehu októbra 2006, a teda polovné subjekty mali relatívne málo času na realizáciu samotného lovu.

V žiadnom prípade usmrtenia medveda nedošlo k porušeniu podmienok výnimky.

Z hľadiska pohlavia bolo ulovených 11 samcov a 3 samice. Z hľadiska hmotnostných kategórií bolo ulovených 11 jedincov do 100 kg (79%) a 3 jedince 100 – 150 kg (21%).

Prehľad jednotlivých subjektov a úspešnosti lovu je v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1: Vyhodnotenie regulačného lovu medveda hnedého v roku 2006

Kraj	Okres	Názov subjektu	Povolená výnimka	Počet ulovených	Dátum lovu	Hmotnosť	Pohlavie	Vek	Strellec
TN	PD	2. Lesy SR, OZ Prievidza, PR Tužina-Klačno	1						
TN	PD	3. Lesy SR, OZ Prievidza, PR Remata	1						
TN	PD	Lesy SR, OZ Prievidza, PR Vyšehradné	0						
TN	PD	4. Males, s.r.o. / PR Stará huta	1						
TN	PD	5. PZ Valaská Belá	1						
TN	PD	6. PS VPP Magura Čavoj	1						
TN	PB	1. PZ Srnák	0						
TN	IL	1. PZ Vápenica Zliechov	0						
ZA	TR	1. PZ Zverín-Vysoký vrch Dubové	1						
ZA	TR	2. PZ Ondrašová	1						
ZA	ZA	1. PZ Vrátna	1						
ZA	ZA	2. PaOS Bačín	1						
ZA	ZA	3. Omnitrade, a.s. / PR Omnitrade	0						
ZA	ZA	4. PZ Javorinka Čičmany	0						
ZA	LM	1. PZ Lupčianka Partizánska Ľupča	0						
ZA	LM	2. Sankt Hubert, a.s. L.Mikuláš PR Ďumbier	0						
ZA	LM	3. UPS Hybe, PR Ohnište	0						
ZA	LM	UPS Hybe, PR Rígeľ	0						
ZA	LM	4. PZ Brtkovica Liptovská Porúbka	1	1	3. 12. 2006	82	samec	4	SK
ZA	LM	5. PZ Baníkov Smrečany	1						

Druhá ochrana živočíchov

ZA	LM	6. Lesy SR, OZ Liptovský Hrádok, PR Nízke Tatry	0						
ZA	LM	7. PZ Poludnica Závažná Poruba	1	1	10. 10. 2006	112	samica	8	SK
ZA	LM	8. PZ Siná Lazisko	1						
ZA	LM	9. PZ Chabenec L. Mikuláš	0						
ZA	LM	10. PZ Ráztoka Bobrovec	0						
ZA	LM	11. PZ Grúň Východná	1	1	5. 11. 2006	100	samec	5-6	CZ
ZA	LM	12. PZ Kriváň Vážec	1						
ZA	LM	13. PSBU obce Pribylina	1	1	29. 11. 2006	87	samec	4	CZ
ZA	LM	14. PS Prosečné Lipt. Sielnica	1	1	14. 11. 2006	98	samec	3	SK
ZA	MT	1. VIA Slovakia, s.r.o. / PR Necpaly	0						
ZA	MT	2. PZ Necpaly-Žabokreky	1						
ZA	MT	3. PZ Turiec Bystrica	1						
ZA	MT	4. PZ Magura Turč. Kľačany	1						
ZA	MT	5. PZ Kriváň Turany	1	1	1. 12. 2006	99	samica		SK
ZA	MT	6. PZ Kľak-Podhradie Sučany	1						
ZA	MT	7. PZ Jarabina Turč. Jaseno	1						
ZA	MT	8. PZ Janková Kláštor pod Znievom	1	1	31. 10. 2006	149	samec	5	A
ZA	DK	1. PZ Veličná	1						
ZA	DK	2. Lesy SR, OZ Námestovo, PR Príslop	0						
ZA	DK	3. PZ CHSP Dolný Kubín	1						
ZA	DK	4. PZ Kubínska hoľa Dolný Kubín	1	1	16. 11. 2006	96,5	samec	5	SK
ZA	DK	5. PZ Háj Chlebnice	1						
ZA	DK	6. PZ Zázrivá	0						
ZA	DK	7. PZ Žaškov	1						
ZA	DK	8. PZ Magura Párnica	1						
ZA	DK	9. PZ Javorová Oravský Podzámok	1						
ZA	CA	1. Wolf lov. strelecký klub N. Bystrica PR Zvädlivá	0						
ZA	KN	1. PZ Poľana Kys. N. Mesto-Budatínska Lehota	1						
ZA	RK	1. Lesy SR, OZ Lipt. Hrádok, PR Fatra-Prašivá	1						
ZA	RK	1. Lesy SR, OZ Lipt. Hrádok, PR Fatra-Prašivá	1						
ZA	RK	1. PZ Komjatná	1						
ZA	RK	2. PZ Suchá-Zelenô	1						

Druhovú ochranu živočíchov

ZA	RK	3. PS Lúčky	1	1	7. 12. 2006	73	samec	3	CZ
ZA	RK	4. PS Krížna Liptovské Revúce	1	1	13. 9. 2006	89	samica	10+	PL
ZA	RK	5. PZ Salatín	0						
ZA	NO	1. Lesy SR, OZ Námestovo, PR Zimná	1	1	22. 11. 2006	94	samec	5	PL
ZA	TS	1. PZ Senková Podbiel	1						
ZA	TS	2. PZ CSR-Bystrá Dolný Kubín	0						
BB	BR	1. PZ Pálenice / PR Baba	1						
BB	BR	2. PZ Dobroč	0						
BB	BR	3. PZ Bacúch Brezno	1						
BB	BR	4. Lesy SR, OZ Čierny Balog, PR Tri vody	0						
BB	BR	5. Lesy SR, OZ Čierny Balog, PR Poľana	0						
BB	BR	6. Lesy SR, OZ Čierny Balog, PR Vepor	1						
BB	BR	7. Lesy SR, OZ Čierny Balog, PR Vydrovo	0						
BB	BR	9. Lesy SR, OZ Čierny Balog, PR Gápeľ	0						
BB	BR	10. Lesy SR, OZ Beňuš, PR Klatná	0						
BB	BR	11. Lesy SR, OZ Beňuš, PR Maková	1						
BB	BR	12. Lesy SR, OZ Slov. Ľupča, PR Jasenie	0						
BB	BR	13. Lesy SR, OZ Slov. Ľupča, PR Čelno	0						
BB	BR	14. PZ Čertovica Brezno	1						
BB	BR	15. PS Chocholná Zvolen	1						
BB	BR	16. PZ Gajdoška Hronec	0						
BB	BR	17. PZ Korytárska Čierny Balog	0						
BB	BR	18. PS Pusté pole	0						
BB	BR	19. PZ Veľká dolina	1						
BB	BR	20. PZ Čierny diel Ráztoka	0						
BB	BS	1. Lesy SR, OZ Žarnovica, PR Kozelník	1						
BB	BS	2. Lesy SR, OZ Krupina, PR Rázdel	1						
BB	BB	1. PZ Baranovo	1						
BB	BB	2. PZ Podkonice-Vysoká	1						
BB	BB	3. Lesy SR, OZ Slov. Ľupča, PR Polianka	1	1	29. 11. 2006	77	samec	3	CZ
BB	BB	4. Lesy SR, OZ Slov. Ľupča, PR Sopotnica	1						
BB	BB	5. PZ Žiare Selce	0						

Druhovú ochranu živočíchov

BB	BB	6. PZ Badín	0						
BB	BB	7. Obec Poniky	0						
BB	BB	8. PZ Chochuľa Hrochoť	1	1	7. 12. 2006	52	samec	2	CZ
BB	BB	9. PZ Torysa Medzibrod	1						
BB	DT	1. RD Látky	1						
BB	PT	1. PZ Málinec	1						
BB	ZC	1. Lesy SR, OZ Žarnovica, PR Klak	1						
BB	RA	1. Lesy SR, OZ Revúca, PR Karafová	1						
BB	RS	1. Lesy SR, OZ Rimavská Sobota, PR Bánovo	0						
BB	ZV	1. TU Zvolen, Vysokoškolský lesnícky podnik	0						
BB	ZV	2. Obecné lesy Dobrá Niva	0						
BB	ZV	3. Lesy SR, OZ Kriváň, PR CHPO Poľana	1						
BB	ZH	1. SPS s.r.o. Ihráč / PR Ihráč	1						
BB	ZH	2. LS „Hôrka“ / PR Janova Lehota	0						
BB	ZH	3. Males, s. r. o. / PR Slaská-Kosorín	0						
BB	ZH	4. Males, s. r. o. / PR Males	1						
BB	ZH	5. PS Sulina / PR Lovčica-Trubín	1						
BB	ZH	6. Lesy SR, OZ Žarnovica, PR Sklené Teplice	1						
BB	KR	PZ Kukučka	0						
PO	SV	1. Súkr. Lesy Kredba a Mudroch, s. r. o.	0						
PO	PP	1. MPS Poľana Spišská Belá	1	1	3. 11. 2006	110	samec	4-5	CZ
PO	PP	2. PRO POPULO / PR Smrečiny	1						
PO	PP	PRO POPULO / PR Kozí kameň	0						
PO	SL	1. PZ Jelenec Vyšné Ružbachy	1						
KE	GL	1. Lesy SR, OZ Košice, PR Stará voda	0						
PO	PP	PZ Vikartovce	1						
BB	DT	Správa obecných lesov Pliešovce	0						

Ochranný lov

V rámci ochranného lovu sa požadovalo povolenie výnimiek na lov 14 jedincov, pričom povolených bolo 6 výnimiek na odstrel 8 jedincov medveda. Z uvedeného počtu sa ulovili 2 jedince (samice). Ďalší medveď bol ulovený v sebaobrane.

Prehľad jednotlivých subjektov a úspešnosti lovu je v tabuľke č. 2.

Sumár

Spolu sa v roku 2006 ulovilo 17 jedincov a našlo sa 12 uhynutých jedincov. Počas kontroly ulovených jedincov sa odobrali vzorky z 19 jedincov medveda na účely genetických analýz.

Vzhľadom na krátky čas realizácie rozhodnutí ide o pomerne nízky počet ulovených jedincov v porovnaní s prechádzajúcim obdobím.

Tabuľka č. 2: Vyhodnotenie ochranného odstrelu medveda hnedého v roku 2006

Kraj	Okres	Názov subjektu	Počet ulovených	Dátum lovu	Hmotnosť	Pohlavie	Vek	Strelec
ZA	LM	PZ Hradská Hora, L. Hrádok	1	17. 11. 2006	75	samica	4	SK
ZA	MT	PZ Magura Turč. Kľačany	1	24. 8. 2006	107	samica	22	SK
ZA	LM	UPS Hybe, PR Rígel	1	24. 9. 2006	148	samica	15	CZ

Mgr. Michal Adamec
Ústredie ŠOP SR

Mapovanie vydry riečnej (*Lutra lutra* L.) na Slovensku

Hravá i dravá lasicovitá šelma vydra riečna (*Lutra lutra* LINNAEUS 1752), ktorá ako jeden z vrcholových predátorov vodného ekosystému vyvoláva mnohé polemiky i diskusie, si vyžaduje pozornosť. Ide o druh chránený podľa právnych predpisov ochrany prírody a krajiny i poľovníctva. Keďže vydra je zaradená do prílohy II aj IV smernice Rady č. 92/43 EHS z 21. mája 1992 o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (tzv. smernice o biotopoch), mala by sa jej populácia udržiavať v priaznivom stave.

Jedným zo základných krokov je poznanie jej aktuálneho rozšírenia. Práve preto v tomto roku prebieha celonárodné jednorazové mapovanie vydry, ktorého cieľom je zmapovanie aktuálneho rozšírenia vydry riečnej na celom území Slovenska. Na Slovensku sa dosiaľ takéto mapovanie neuskutočnilo. Rozšírenie vydry sa sumarizovalo na základe výsledkov podrobnejších lokálnych a regionálnych výskumov, ktoré však trvali dlhšie obdobie.

Výsledky mapovania budú slúžiť aj pre potreby:

- atlasu cicavcov Slovenska,

- zhodnotenia priaznivého stavu vydry ako druhu, pre ktorý sa vyhlasujú územia Natura 2000,
- stanovenie referenčného areálu vydry pre potreby reportingu Európskej komisie.

Celonárodné jednorazové mapovanie vydry sa uskutoční mierne modifikovanou štandardnou

metódou IUCN (pozrite napr. KUČEROVÁ et al. 2001, BRZEZIŃSKI et al. 1996, ROMANOWSKI et al. 1996) založenou na vyhľadávani pobytočných znakov vydry (trus, pachové značky, stopy) v rámci siete kvadrátov (pozrite napr. MACDONALD 1983, REUTHER et al. 2000). Keďže na Slovensku je zaužívané mapovanie v kvadrátoch Databanky fauny Slovenska (DFS), vychádzajúcich zo stredoeurópskej siete založenej na zemepisných súradniciach vymedzujúcich mapové polia (kvadráty), prebieha v rámci týchto kvadrátov a nie UTM štvorcov 10 × 10 km.

Pri mapovaní je nutné zmapovať všetkých 430 kvadrátov DFS, nachádzajúcich sa na území Slovenska.

V každom kvadráte treba skontrolovať 4 – 6 lokalít (najlepšie sú mosty alebo iné dôležité uzlové miesta). Preto sa každý kvadrát rozdelí na štyri kvadranty. V každom kvadrante vyberie mapovateľ najvhodnejšiu (najperspektívnejšiu, najnádejnejšiu) lokalitu (najvhodnejší je ľahko prístupný a v teréne i na mape dobre identifikovateľný most alebo sútok s naplaveninami, kamennými či betónovými šikmými brehmi) a prilehlé úseky 150 m poniže a vyššie po oboch brehoch (čiže celý skontrolovaný úsek má mať 300 m). V teréne treba na týchto lokalitách zistiť prezenciu alebo absenciu pobytočných znakov vydry (trus, výlučky análnych žliaz) a vyplniť protokol o lokalite, resp. jeho časť, obsahujúci potrebné údaje. V pozitívnom prípade treba zaznamenať tiež miesto nálezu pobytového znaku vydry, čerstvosť trusu (modifikovanou metódou podľa BASS et al. 1984) a rozmery stôp.

V prípade, ak sa pobytový znak, resp. znaky, vydry zistia už v prvom kvadrante daného kvadrátu, celý kvadrát sa považuje za „pozitívny“ a ostatné kvadranty nie je potrebné kontrolovať.

Pokiaľ sa ani na jednej zo 4 lokalít v danom kvadráte nezistia pobytové znaky vydry, mapovateľ určí ďalšie 2 vhodné (najperspektívnejšie, najnádejnejšie) lokality v rámci kvadrátu, ktoré sa skontrolujú. V prípade negatívneho výsledku aj týchto dvoch lokalít sa kvadrát považuje za „negatívny“.

Podrobnosti mapovania, ktoré koordinujú Štátna ochrana prírody SR Banská Bystrica (koordinátor Mgr. M. Adamec, odborná spolupráca Ing. A. Saxa a RNDr. J. Kadlečík) a Katedra biológie a ekológie FPV UMB Banská Bystrica (koordinátor Ing. P. Urban, PhD.), sa dohodli na pracovnom workshope, konanom v rámci konferencie Výskum a ochrana

cicavcov na Slovensku 13. 10. 2007 vo Zvolene. Prebieha bez osobitne vyčlenených finančných prostriedkov popri iných cestách do terénu, ako aj v rámci mapovania ČMS Biota.

V prípade záujmu o mapovanie sa možno prihlásiť u koordinátorov.

Informácie o mapovaní možno nájsť tiež na stránke: www.sopsr.sk/vydra.

Literatúra:

- BASS, N., JENKINS, D. & ROTHERY, P., 1984: Ecology of otters in northern Scotland. V. The distribution of otter (*Lutra lutra*) faeces in relation to bankside vegetation on the river Dee in summer 1981. *Journal of Applied Ecology*, 21: 507-513.
- BRZEZIŃSKI, M., ROMANOWSKI, J., CYGAN, J. P. & PABIN, B., 1996: Otter *Lutra lutra* distribution in Poland. *Acta Theriologica* 41 (2): 113-126.
- KUČEROVÁ, M., ROCHE, K. & TOMAN, A., 2001: Rozšíření vydry říční (*Lutra lutra*) v České republice. *Bulletin Vydra* 11: 37-39.
- MACDONALD, S. M., 1983: Some factors affecting the distribution of otters (*Lutra lutra*). *Mammal review*, 13: 1-10.
- REUTHER, C., DOLCH, D., GREEN, R., JAHRL, J., JEFFERIES, D., KREKEMEYER, A., KUCEROVA M., MADSEN, A. B., ROMANOWSKI, J., ROCHE, K., RUIZ-OLMO, J., TEUBNER, J. & TRINDADE, A., 2000: Surveying and monitoring distribution and population trends of the Eurasian otter (*Lutra lutra*): Guidelines and evaluation of the standard method for surveys as recommended by the European section of the IUCN/SSC Otter Specialist Group. *Habitat* 12, Hankensbüttel, Germany, 148 pp.
- ROMANOWSKI, J., BRZEZIŃSKI, M. & CYGAN, J. P., 1996: Notes on the technique of otter field survey. *Acta Theriologica* 41 (2): 199-204.

Ing. Peter Urban, PhD.,
Katedra biológie a ekológie
FPV UMB Banská Bystrica
Mgr. Michal Adamec
Ústredie ŠOP SR

Projekt prinavrátenia orla skalného do Čiech

Orol skalný (*Aquila chrysaetos*) je chráneným druhom so spoločenskou hodnotou 100 000,- Sk. Hniezdi v horských oblastiach zväčša od nadmorských výšok 800 m n. m. Má spravidla dvojkusovú znášku, pričom mláďatá sa liahnu začiatkom mája s rozdielom 2 – 5 dní. Vyskytuje sa u nich tzv. kainizmus, kedy staršie mláďa zabije svojho mladšieho, a teda slabšieho súrodenca údermi zobáka približne do 10 dní, to znamená, že z dvoch vyľiahnutých mláďat prežije iba staršie a silnejšie. Orol skalný je viazaný na prostredie, v ktorom vyrastal, a preto je jeho rozširovanie do okolitých biotopov pomerne dlhodobou otázkou.

Mláďa orla skalného pripravené na prevoz do ČR

Jeho areál rozšírenia tvoria pohoria v severnej časti stredného Slovenska a na severovýchode Slovenska. Populácia orla skalného na Slovensku je podrobne monitorovaná štátnou ochranou prírody od r. 1994 v rámci projektu Monitoring a manažment populácie orla skalného (*Aquila chrysaetos*) na Slovensku. V roku 2002 bolo kontrolovaných 79 párov, z toho 42 hniezdiacich. Podľa posledných odhadov sa veľkosť slovenskej populácie odhaduje na 100 – 120 hniezdných párov. Populáciu charakterizuje nízka produktivita párov a vysoké straty, z ktorých rozhodujúcimi sú straty zapríčinené nepriaznivými zásahmi človeka.

Česká republika je v súčasnej dobe jedným z mála európskych štátov, kde orol skalný ako hniezdič nežije. K trvalému výskytu tohto druhu

sú tu pritom splnené nároky na životné prostredie (dostatok vhodnej koristi, vhodné biotopy), legislatívna ochrana atď.

Z mnohých historicky doložených prameňov vyplýva, že orly skalné v minulosti pravidelne hniezdili vo všetkých horských a husto zalesnených nížinných oblastiach českých zemí. V 19. storočí hniezdili orly skalné pravidelne ešte v Krkonošiach, Orlických horách, Jeseníkoch, Beskydoch, pričom ešte začiatkom minulého storočia existujú údaje o možnom zahniezdení. V súčasnosti sú na severnej Morave (Beskydy) pozorované v mimohniezdnej dobe počas potuliek a preletov. Najbližšie známe slovenské hniezdo je v súčasnosti 25 km od hraníc s Českou republikou.

Programy záchrany orla skalného

Na Slovensku vypracovala Štátna ochrana prí-

Jedinec pripravený na vypustenie do voľnej prírody s nainštalovanou vysielacskou pre sledovanie výskytu

rody SR Program záchrany orla skalného (*Aquila chrysaetos*) na Slovensku, ktorý bol schválený operatívnu poradou Ministra životného prostredia SR dňa 9. 12. 2003.

V Čechách bol Správou CHKO Beskydy schválený nadregionálny záchranný projekt s názvom Znovuzaložení populace orla skalního (*Aquila chrysaetos*) v Moravskoslezských Beskydech. Keďže ide o program záchrany s regionálnou pôsobnosťou (orol skalný sa historicky vyskytoval iba v tejto oblasti), neschvaľuje ho MŽP ČR, ale príslušná správa chránených území. Dňa 12. 10. 2004 Správa CHKO Beskydy v súvislosti s realizáciou tohto projektu povolila výnimku na obdobie päť rokov č. j:CHKO/104/3550/04/101Ba zo zákazov zvlášť chránených druhov živočíchov podľa zákona č. 114/92 Sb. o ochrane prírody a krajiny.

Konkrétne aktivity vzájomnej spolupráce

Za účelom spolupráce pri riešení obidvoch programov záchrany bola podpísaná dohoda o spolupráci medzi ŠOP SR a českým partnerom.

Partnerom v Čechách je mimovládna organizácia Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Nový Jičín – Záchraná stanice a Centrum environmentální výchovy v Bartošovicích na Moravě ako realizátor projektu v spolupráci s ďalšími partnermi – Agentura ochrany přírody a krajiny – Správa CHKO Beskydy a Zoologická zahrada Ostrava, Lesy ČR, s. p., Lesní správa ve Frenštátě pod Radhoštěm a mediálnym partnerom projektu je online denník aktuálně.cz

Za účelom programu záchrany orla skalného v Českej republike boli z hniezd vo voľnej prírode na Slovensku odobraté 4 mláďatá (3 samice, 1 samec), pričom ide o slabšie mláďatá, ktoré by vplyvom kainizmu zahynuli. Následne boli do dočasnej starostlivosti umiestnené v rehabilitačnej stanici v Zázrivej, kde boli kŕmené tak, aby nedošlo k ich

naviazaniu na človeka. Po niekoľkých dňoch boli odovzdané do Záchrannej stanice pro volně žijící živočichy v Bartošovicích na Moravě.

V Bartošovicích boli umiestnené pod adoptívnu matku – 32 ročnú orlicu Dinu, ktorá ich vychovávala bez prítomnosti ľudí. Dňa 4. 7. 2006 (t. j. vo veku 57 – 69 dní) boli umiestnené do vypúšťacej voliéry s veľkosťou 10 × 8 × 4 m, ktorá je vybudovaná priamo v teréne vo vhodných biotopoch pre výskyt orla skalného v Beskydoch. Tu boli určitý čas zatvorené a dokrmované (opäť bez kontaktu s človekom), aby došlo k ich naviazaniu na lokalitu. Po určitom čase sa voliéra otvorila a mláďatá mohli voľne lietať, pričom však boli aj naďalej dokrmované až do úplného osamostatnenia. Toto zabezpečí, že sa naučia lietať a loviť, pričom dokrmovanie vo voliére nahrádza rodičov – mláďatá nie sú odkázané samé na seba, ale

vedia, že majú vždy zabezpečenú potravu a postupne sa ju naučia si loviť samé. Ide o štandardnú metódu – tzv. vypúšťania voľným letom.

V pondelok 31. 7. 2006 boli všetkým štyrom mláďatám nainštalované vysielacky za účelom sledovania ich ďalších pohybov, správania a pod. Okná vypúšťacej voliéry boli slávnostne otvorené

2. 8. 2006 okolo 10,30 hod. V tomto období už boli mláďatá dorastené vrátane operenia a psychicky i fyzicky pripravené na vypustenie a samostatný život vo voľnej prírode.

Ako prvý vyletel samec David (nar. 8. 5. 2006, váha pred vypustením 2,64 kg), vyletel veľmi razantne zo zadnej časti voliéry a ukázal, že aj prvý voľný let môže byť majestátny a istý. Po ňom nasledovala Cecilka (nar. 5. 5. 2006, váha pred vypustením 4,00 kg), Anča (nar. 26. 4. 2006, váha pred vypustením 3,75 kg) voliéru opustila až po 3 hodinách, najmladšia Babka (nar. 7. 5. 2006, váha pred vyletením 3,59 kg) vyletela až v neskorých popoludňajších hodinách.

Začiatkom októbra došlo k veľmi výraznej zme-

Vypúšťacia voliéra pre mláďatá orlov skalných umiestnená priamo vo vhodnom biotope

Druhovú ochranu živočíchov

ne v ich správaní, úžasne zvýšili plachosť a sú veľmi opatrné. Všetky štyri orly boli stále telemetricky sledované, na základe čoho bolo možné potvrdiť a sledovať ich pohyb a adaptáciu na život vo voľnej prírode. Aj vďaka tomu sa podarilo 29. 11. samicu Anču nájsť asi 1 km od obce Osíčko. Orlica vysielala slabý signál, t. j. nelietala vysoko, ale pravdepodobne sa nachádzala niekde blízko pri zemi. Pri priamom dohľadaní sa na prvý pohľad zdalo, že je „krídlovaná“. Po bližšej ohliadke a vyšetrení vo veterinárnej ošetrovni v Novom Jičine sa zistilo, že bola postrelená. Našťastie mala odstrelených len 8 letiek. RTG nepreukázal žiadny brok v tele a okrem drobných škrabnutí v prstovej časti pravého krídla nemala žiadne zranenie. Na základe týchto skutočností sa 7. 12. konala v ČR tlačová beseda v ZOO Ostrava a začali intenzívne rokovania so zástupcami Česko-moravské myslivecké jednoty (ČMMJ),

ktorí už predtým vyjadrili pozitívny názor na projekt. Našťastie, zranenia orlice nie sú vážne a 10. 5. 2007 bola opäť vypustená do voľnej prírody.

Na základe úspechov z roku 2006 sa predpokladá v projekte a spolupráci pokračovať aj v ďalšom roku a zostáva len dúfať, že projekt reštitúcie orla skalného na Morave bude podobne úspešný ako projekt prinavrátenia zubra do Polonín.

**Michal Adamec, ŠOP SR ústredie
Metod Macek, S-NP Veľká Fatra
Ján Korňan, S-CHKO Kysuce**

**Petr Orel, ČSOP N. Jičín, Záchraná stanice
a CEV v Bartošovicích na Moravě**

Foto: ČSOP Nový Jičín

Krkavec čierny (*Corvus corax*) obsadzuje posledné prázdne kvadráty DFS

Pri kontrolnej návšteve NPR Apáli v okr. Komárno (DFS 74-81) 16. marca 2007 sa potvrdilo hniezdenie krkavca čierneho vo východnej časti NPR v poraste topoľa bieleho v korune vo výške okolo 18 m. Samček hlasitým kr-kr hájil svoj hniezdny revír, čím zároveň upozornil na seba. Do fauny NPR Apáli týmto pribudol ďalší nový druh hniezdiča.

Ako pamätník starších čias si dobre pamätám, keď ešte krkavec patril k zriedkavým druhom slovenskej avifauny i na fenomén jeho postupného šírenia od východu na západ. Krátko po mojom nástupe na zoologické pracovisko Považského múzea v Žiline (1958) som obdržal prvú správu o krkavcoch z Malužinej. Lesník Eduard Chramec ohlásil vyhniesenie a výchovu dvoch mláďat. V zime 1959 – 60 pozoroval poľný v Blatnici pár krkavcov. HELL (1964) zistil 2 krkavcov v oblasti Rokoša (Strážovské vrchy) v novembri 1963. Konrád (1966) hlásil tento druh z Tribeča a mohli by sme pokračovať vo výpočte pozorovaní krkavcov. Aby bol zachytený progres šírenia krkavcov na Slovensku, v roku 1965 som sa rozhodol dotazníkovou formou zisťovať prostredníctvom lesných závodov aktuálny, trvalý i prechodný výskyt. Výsledky boli publikované v obširnom príspevku (STOLLMANN, DAROLA 1966).

Roky plynuli, krkavce postupne osídlili takmer celé Slovensko. Monografia o rozšírení vtákov na Slovensku (DANKO et al., 2002) uvádza hniezdenie krkavcov z 80,2% kvadrátov DFS. Po uzavretí rukopisu pribudli ďalšie údaje z Podunajska (Sárossy, 2005). Aj tu uvedený nález potvrdzuje, že obsadzovanie posledných ešte prázdnych kvadrátov Databanky fauny Slovenska krkavcom pokračuje.

Literatúra:

DANKO, Š., DAROLOVÁ, A., KRIŠTÍN, A. (Eds.), 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. Bratislava.
HELL, P., 1964: Poľovníctvo a rybárstvo, 16/1/:11.
KONRÁD, F., 1966: PaR, 18/3/:15.
SÁROSSY, M., 2005: Tichodroma, 17:122.
STOLLMANN, A., DAROLA, J., 1966: Vlastivedná zbierka Považia, 8:175-188.

**Andrej Stollmann
konzervátor**

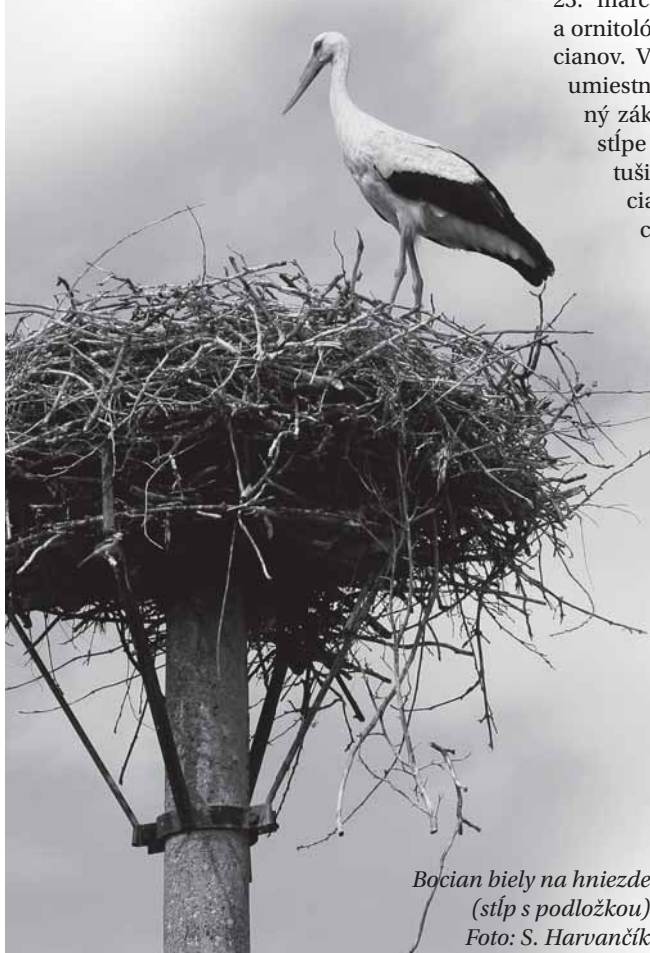
Spolupráca ornitológov, obcí a energetikov

Začiatkom roka 2007 bolo v okrese Prievidza potrebné riešiť dve prekládky hniezd bocianov. Problematické miesta boli v obciach Lehota pod Vtáčnikom a Poruba.

V Lehotě pod Vtáčnikom išlo o hniezdo bociana na aktívnom elektrickom stĺpe. Návrh prekládky tohto hniezda navrhol autor článku starostovi obce už v roku 2005, ale akosi zo strany obce nebol dostatok času na určenie miesta na obecnom pozemku, kde by bolo možné samostatný stĺp inštalovať. Ale prišiel december 2006. Do pamäti občanov aj energetikov sa vryl predvianočný výpadok elektrického prúdu, následkom skratu od premočeného materiálu bocianieho hniezda. Týmto ne-

prijemným zážitkom pre všetkých zúčastnených – neplánovane v čase Vianoc navzájom telefonujúcich (energetikov, zamestnancov obecného úradu aj ornitológa ŠOP SR), bola urychlená cesta k spolupráci. V polovici marca 2007 bola podpísaná dohoda o spolupráci pri prekládke bocianieho hniezda medzi obcou Lehota pod Vtáčnikom a ŠOP SR RCOP Nitra. Obec vybrala miesto – necelých 10 metrov od skratujúceho bocianieho hniezda – na vykopanie jamy pre nový stĺp. Energetici z Novák poskytli stĺp aj ďalší materiál a techniku na jeho fixáciu (zabetónovanie) v pôde a Správa CHKO Ponitrie poskytla podložku. Dňa 22. marca bol na novom mieste nainštalovaný nový stĺp. V piatok 23. marca bolo spoločnými silami energetikov a ornitológa ŠOP SR odstránené staré hniezdo bocianov. Vhodné konáre zo starého hniezda boli umiestnené do novej podložky, čím bol vytvorený základ nového hniezda – na samostatnom stĺpe bez elektrického vedenia. Bociany akoby tušili, kedy bude vhodné priletieť. Prvý bocian (samček) priletel už v nedeľu 25. marca a jeho partnerka 27. marca. Hniezdo si v prvých dňoch upravili a dostavali. Postupne samička zniesla 4 vajcia, všetky 4 mláďatá sa vyliahli, pri kontrole 26. júna s vysokozdvížnou plošinou energetikov boli aj okružkované a medzi 10. a 15. júlom úspešne vyleteli z hniezda.

V obci Poruba bociany zahniezdili v roku 2006 po niekoľkých rokoch pauzovania. Začiatkom roka boli obyvatelia danej bytovky s hniezdom bociana na ich komíne (s podložkou) spokojní, ba dokonca vyjadrovali radosť z tejto skutočnosti. V jesennom období sa však názor rapídne zmenil. Obyvateľom bytovky začalo vadit, že z bocianieho hniezda postupne padajú úlomky konárov a hrudky hliny, ktoré im upchávajú odtok dažďovej vody zo strechy. Apelovanie na potrebu a ochotu zvýšenej frekvencie čistenia týchto priestorov nebolo úspešné. Na rad prišla prekládka. Ale problém bol v umiestnení náhradného stĺpa aj

*Bocian biely na hniezde
(stĺp s podložkou)
Foto: S. Harvančík*

Bocian biely v letku
Foto: S. Harvančík

vo výške umiestnenia hniezda od zeme. Totiž doterajšie hniezdo na komíne dvojposchodovej bytovky v obci Poruba bolo najvyšším bodom, kde mohlo byť hniezdo bocianov umiestnené – veď preto si tento komín bociany vybrali na hniezdzenie. Po jednaní s pani starostkou sme došli k prvému záveru, že v blízkom okolí pôvodného hniezda sú len súkromné pozemky s IBV a reálne tu neexistoval žiaden vhodný „komín“ pre nové hniezdo bocianov. Jedinou voľnou plochou pre tento účel sa stala plocha na okraji intravilánu medzi obcou a štadiónom. Problémom bola vzdialenosť od pôvodného komína – približne 300 metrov a doterajšie skúsenosti zo Slovenska hovorili o úspešnosti takýchto presunov do vzdialenosti 200 metrov. Nemohli sme ale čakať, bociany už boli na ceste z afrických zimovísk na svoje hniezdiská v Európe. Dohodu o spolupráci s obcou Poruba sme podpísali 13. marca 2007. Energetici z Prievidze poskytli stĺp, techniku a vyrobili aj podložku bocianieho hniezda. Aj tu sme do novej podložky umiestnili základ hniezda vytvoreného z konárov. Na základe našich skúseností, že bociany sú svojim pôvodným hniezdam verní natoľko, že z novovytvorených hniezd dokážu konáre poprenášať na pôvodné miesta a znovu tam postaviť svoje hniezda, konáre umiestňované do novej podložky sme hliníkovými drôtmi popripevňovali ku konštrukcii podložky. Následne bol stĺp umiestnený do vyhlúbenej jamy a zafixovaný skalami a ze-

minou. Bociany prileteli až v druhej dekáde apríla, po dostavaní hniezda zniesli 3 vajcia, úspešne sa vyliahli 3 mláďatá. Pri kontrole s vysokozdvížnou plošinou energetikov boli 2. júla všetky 3 mláďatá aj okružkované a na prelome júla a augusta úspešne vyleteli z hniezda.

Dalo by sa povedať, že trilaterálna spolupráca medzi obcami, energetikmi a ornitológmi bola vzorom aj pre bociany biele a vygradovala do tetralaterálnej spolupráce. Obidve prekládky boli nakoniec úspešné, z týchto dvoch hniezd vyletelo 7 mláďat tohto chráneného, európsky významného druhu, čo len potvrdilo dôležitosť pokračovať vo vzájomnej spolupráci a nie len medzi energetikmi, obcami a ornitológmi.

Literatúra:

SLOBODNÍK, V., 1998: Spolupráca ornitológov a energetikov.

Chránené územia Slovenska, 38: 26-27.

SLOBODNÍK, V., BENISKA, B., BENISKA, R., 2007: Príkladná spolupráca.

Vtáčnik, roč.7, č. 3: 3

RNDr. Vladimír Slobodník, CSc.
RCOP Nitra, Správa CHKO Ponitrie

Invázne druhy rýb v povodiach Slovenska – aktualizovaný zoznam 2006

V súčasnosti sa v povodiach Slovenska vyskytuje najmenej 28 druhov rýb, ktoré nepatria medzi našu pôvodnú ichtyofaunu. Nepôvodné, najmä invázne druhy organizmov pritom predstavujú pre invadované ekosystémy potenciálne riziká (napr. MAY ET AL. 1979, ROUX ET COPP 1996). Preto sa tomuto fenoménu aj vo svete venuje v ostatných rokoch zvýšená pozornosť (napr. MANCHESTER ET BULLOCK 2000, KOLAR ET LODGE 2002). Riešenie problematiky nepôvodných, najmä inváznych druhov rýb sa na Slovensku realizuje v niekoľkých navzájom sa prelínajúcich aktivitách (napr. COPP ET KOVÁČ 2003, ČERNÝ ET AL. 2003, KOŠČO ET AL. 2003, LAVRINČÍKOVÁ ET KOVÁČ 2004, TOMEČEK ET KOVÁČ 2004). V priebehu konferencie Invázie a invázne organizmy V. sa na autorov tohto príspevku obrátili zástupcovia ŠOP SR a organizátori konferencie s požiadavkou vypracovať aktuálny zoznam inváznych druhov rýb vyskytujúcich sa v povodiach Slovenska.

Zostavenie takého zoznamu si vyžaduje zväzovanie viacerých, niekedy protichodných kritérií, najmä však časových a priestorových súvislostí, politických a biogeografických hraníc či skutočného a potenciálneho vplyvu ľudských aktivít, ako aj

čo najpresnejšie vymedzenie pojmov (COPP ET AL. 2005). Do prezentovaného zoznamu (Tab. 1) sme napokon zaradili druhy, ktoré spĺňali nasledujúce kritériá:

- 1) druh nie je na území Slovenska pôvodný,
- 2) vyznačuje sa vysokým reprodukčným potenciálom a schopnosťou expandovať,
- 3) preniká do prirodzených spoločenstiev.

Aktivity, ktoré predchádzali vypracovaniu tohto zoznamu, boli podporené agentúrou VEGA v rámci projektov 1/9113/02, 1/9209/02 a 2/3126/23. Medzinárodná spolupráca bola umožnená vďaka podpore NATO v rámci projektu CLG-979499/2003.

Literatúra u autorov

Vladimír Kováč¹, Karol Hensel²,
Jaroslav Černý³, Ján Kautman⁴, Ján Koščo⁵,

¹ UK Bratislava, Prírodovedecká fakulta,
Katedra ekológie,

² UK Bratislava, Prírodovedecká fakulta,
Katedra zoológie,

³ Ústav zoológie SAV, Bratislava

⁴ SNM, Prírodovedecké múzeum
Bratislava

⁵ Prešovská
univerzita, Fakulta
humanitných a
prírodných vied,
Katedra ekológie

Tab. 1: Invázne druhy rýb v povodiach Slovenska – aktualizovaný zoznam 2006

vedecké meno	slovenské meno
Cyprinidae <i>Pseudorasbora parva</i> (Temminck et Schlegel, 1842) <i>Carassius auratus</i> (Linnaeus, 1758)	kaprovité hrúzovec sieťovaný karas striebřistý
Ameiuridae <i>Ameiurus melas</i> (Rafinesque, 1820)	sumčekovité sumček čierny
Gasterosteidae <i>Gasterosteus aculeatus</i> (Linnaeus, 1758)	pichľavkovité pichľavka siná
Centrarchidae <i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)	ostráčkovité slnečnica pestrá
Odontobutidae <i>Perccottus glenii</i> (Dybowski, 1877)	býčkovcovité býčkovec amurský
Gobiidae <i>Neogobius fluviatilis</i> (Pallas, 1814) <i>Neogobius gymnotrachelus</i> (Kessler, 1857) <i>Neogobius kessleri</i> (Günther, 1861) <i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	býčkovité býčko piesočný býčko nahotemenný býčko hlavatý býčko čiernoústý

Nález skalaridného lastúrnika *Anodonta anatina* (Mollusca: Unionidae)

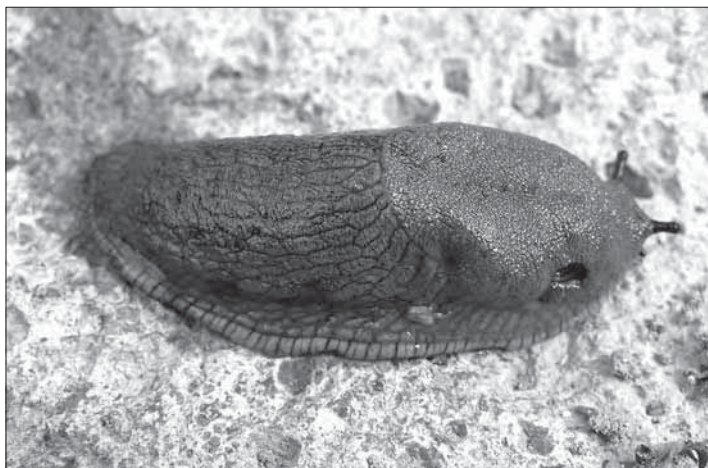
Počas výskumu malakofauny vodných nádrží východného Slovenska sme 6. 6. 2007 odobrali vzorku náplavu z brehov Vrbovskej vodnej nádrže (kód DFS 6988) v okrese Kežmarok. Lokalita leží v orografickom celku Popradská kotlina.

Spoločenstvo mäkkýšov náplavu tvoria jednak druhy euryvalentné vodné *Radix auricularia*, *R. labiata*, *Galba truncatula*, *Anisus leucostoma*, *Planorbis planorbis* a *Anodonta anatina* a tiež druhy močiarnie *Carychium minimum*, *C. tridentatum*, *Zonitoides nitidus*, *Vertigo antivertigo*, *Oxyloma elegans*, *Trichia hispida*, *Pseudotrachia rubiginosa*, *Succinea oblonga* a kriticky ohrozený druh *Cochlicopa nitens*. Okrem posledne menovaného majú všetky druhy životaschopné populácie.

Do nádrže boli splavené aj ďalšie suchozemské druhy, ako napríklad *Cochlicopa lubrica*, *Helix pomatia* a dácko-podolský druh *H. lutescens*, ktorý tu má jeden zo severne vysunutých výskytov na území Slovenska. Po daždi bolo okolie nádrže doslova posiate inváznym západoeurópskym druhom *Arion lusitanicus* (obr. 2).

Obr. 1

Obr. 2

Spomedzi niekoľko desiatok exemplárov *Anodonta anatina* sme odobrali jeden mŕtvy skalaridný exemplár (obr. 1) so zvyškom tela živočícha. Skalaridná forma vzniká buď poškodením schránky, ge-

netickou poruchou živočícha, alebo v prípade, keď živočícha napadne parazit.

Tento príspevok vznikol ako súčasť riešenia vedeckého grantového projektu VEGA č. 1/3283/06 a tiež ako súčasť riešenia vedeckého grantového projektu VEGA č. 2/6007/06 riešeného na ÚEL SAV Zvolen.

Doc. RNDr. Jozef Šteffek, CSc.
Ústav ekológie lesa SAV,
FEE TU Zvolen

K výskytu rovnokrídlovcov a ekológii krátkonôžky štíhlej (*Ablepharus kitaibelii*) na Burde

Expedície a prieskumy fauny na Kováčovských kopcoch patria vždy k zážitkom závažným exotikou Mediteránu. Zvlášť mimoriadne teplá zima rokov 2006/2007 a teplé leto 2007 ponúkli šancu študovať a monitorovať teplomilné druhy a vplyvy tepla. V rokoch 2006 – 2007 sme robili na Burde (Kováčovské kopce) prieskum rovnokrídlovcov s osobitným cieľom zistiť kobyľky rodu *Isophya*, hlavne druh z prílohy smernice o biotopoch *I. costata*.

Zistili sme spolu 32 druhov, z toho 15 druhov kobyľiek, dvoch svrčkov a 15 koníkov (26,4% oropterofauny Slovenska). Zaujímavou je, že pred asi 55 rokmi zistil MAŘAN (1954) spolu 28 druhov Orthoptera, no za iného stavu poznatkov o systematike i rozšírení druhov, ako aj za iného stavu zachovalosti lokalít na Burde. Z kobyľiek sme síce „anexový“ druh *Isophya costata* zatiaľ nezistili, no zaregistrovali sme 2 iné druhy krátkokrídleho rodu *Isophya* – podhorský až horský druh *I. kraussii* a tiež samcov, teplomilný druh *I. modestior*, po prvýkrát zistený po vyriešení taxonomických otázok rodu na Slovensku práve v júni 2006. Zistili sme tu nečakane paradoxne aj ďalšie druhy typické pre horské biotopy Slovenska, napr. kobyľku *Tettigonia cantans* a listožravú formu druhu *Barbitistes constrictus* (nie *B. seri-*

cauda ako spomína MAŘAN v r. 1954). Z teplomilných koníkov patril k lahôdkam mediteránny druh *Pezotettix giornae*, objavený po prvýkrát na Slovensku až v roku 1998, od roku 2002 zisťovaný početne na viacerých biotopoch lesostepí, lúk, hrádzí a brehov v širšom okolí Kamenice nad Hronom. K charakteristickým teplomilným prvkom patrili na lesostepiach Burdy aj kobyľky *Phaneroptera nana*, *Ephippiger ephippiger*, koníky *Euchorthippus declivus* a *E. pulvinatus*, bežné boli koníky *Calliptamus italicus*, *Gomphocerripus rufus*, druhy rodu *Chorthippus*, zvlášť *Ch. brunneus*, *Ch. vagans*, *Ch. biguttulus*, *Omocestus haemorrhoidalis*. Bežné v celej oblasti boli jesienky *Oecanthus pellucens* a modlivky *Mantis religiosa*. Viaceré druhy mali v roku 2007 urýchlený vývin a už pri júlových výpravách (25. 7.) sa vyskytovali v štádiu imág, čo bolo urýchlenie ich vývinu asi 3 týždne oproti očakávaniu.

Popri výskume rovnokrídleho hmyzu sme počas exkurzií v oboch rokoch narazili aj na najmenší druh plaza a jediný druh scinka v Strednej Európe – krátkonôžku štíhlu. Tento druh, obývajúc značne disjunktívny areál od Izraela cez Malú Áziu, Cyprus, Grécko a Balkán, Rumunsko, Maďarsko až po južné Slovensko, nás potešil v svetlých dubových lesostepiach a lesoch juž-

Krátkonôžka štíhla *Ablepharus kitaibelii* na Burde
Foto: A. Krištín

ných svahov Burdy. Na Burde je známy jeho výskyt minimálne od r. 1937 a na Slovensku je rozšírený aj v Slovenskom krase (BARUŠ & OLIVA 1992) a výskyt sa udáva aj z južnej časti Krupinskej planiny z lesostepí údolia riečky Litavy. V júli roku 2007 nás na Burde prekvapila jeho pomerne vysoká početnosť a skorý výskyt mládat. Na transekte asi 400 × 10 m strmých svahov sme necielene našli 25. júla 2007 spolu 3 dospelé jedince a 9 mladých jedincov (lesostepi s *Quercus pubescens* a *Fraxinus ornus*). Pozoruhodný bol napr. spoločný výskyt samice jašterice zelenej *Lacerta viridis* a dospelej krátkonôžky v tieni jednej skaly, len asi 20 cm od seba (dolná časť bývalého kameňolomu, s prevahou *F. ornus*). Dĺžka dospelých jedincov bola 90 – 100 mm, mláďatá so svietiacimi červenými chvostíkmi dosahovali dĺžku okolo 35 – 40 mm. V literatúre sa udáva, že mláďatá sa liahnu najčastejšie koncom augusta (BARUŠ & OLIVA 1992), takže mimoriadne teplé leto tohto roku (teplotné rekordy v Štúrove nad 40 °C) a možno i predchádzajúca teplá zima mohli zapríčiniť skorší rozmnožovací cyklus druhu. Už 7. apríla 2007 bol pozorovaný aktívny dospelý jedinec na izolovanej vrcholovej lesostepi (obklopenej strmou svahovou dubinou s *Q. pubescens* a *F. ornus* so skupinami *Adonis vernalis*) v okrajovej lesnatej SV časti NPR Burdov. V daný deň bolo pomerne teplé a suché počasie, asi 18 °C (LENGYEL, KUKUČKA, GÚGH lgt, det.). Jedinec sa opäť zdržiaval v opadanom dubovom listí. Samička kladie väčšinou 4 vajíčka do substrátu pod listie, pričom inkubácia trvá okolo 65 dní. Podľa termínu nálezu mladých jedincov museli samičky vajíčka znášať v našom prípade okolo 20. mája a zimný spánok bol asi kratší ako v iných rokoch.

Všetky jedince v oboch rokoch sme zistili v nadmorských výškach 140 – 300 m n. m. v listovom substráte a pri skalkách v dosahu korún dubov (menej jaseňov mannových), nachádzajúcich sa v zóne lesostepí aj súvislejších lesných porastov bez nejakého hustého porastu bylinnej vrstvy. Po spozorovaní, resp. vyplašení, obratom zaliezali do substrátu listovej hrabanky. Za zmienku stojí, že lokality ich výskytu sú permanentne obývané početnou populáciou muflóna (*Ovis musimon*), ktorá v teritóriách krátkonôžok má často vyšliapané početné chodníčky. V jednom prípade v blízkosti ich teritória bol z väčších druhov

Koník mediteránny *Pezotettix giornae* patrí k dominantným druhom na Burde
Foto: A. Krištín

plazov zistený 1 exemplár užovky stromovej *Elaphe longissima* (svahové suťové dubiny NPR Burdov).

Zostáva nám veriť, že oteplenie v posledných rokoch nám prinesie nielen zvýšenie počtu registrácií takýchto teplomilných druhov, ale aj zvýšenie ich reálnej početnosti, areálu a zachovanie ich biotopov.

Literatúra

- BARUŠ, V. & OLIVA, O. (eds.), 1992: Fauna ČSFR. Plazi – Reptilia. Academia Praha, 222pp.
MAŘAN, J., 1954: Rovnokřídlý hmyz státních přírodních rezervací v okolí Štúrova na jižním Slovensku. Ochr. Přír., 9: 132-139.

Anton Krištín,
Ústav ekológie lesa SAV Zvolen
Jozef Lengyel,
S-CHKO Dunajské luhy
Braňo Kršiak,
Ústav ekológie lesa SAV Zvolen
Vladimíra Fabriciusová,
S-CHKO Poľana

Anketa Strom roka 2007 a jej výsledky

V tomto roku Nadácia Ekopolis a Regionálne environmentálne centrum Slovensko vyhlásili anketu Strom roka 2007, ktorá má vo svojej podstate tradíciu už od roku 2003. Cieľom tejto celoslovenskej ankety o najzaujímavejší, najvzácnejší, najkrajší či inak výnimočný strom je upozorniť na význam stromov v našom živote a vzbudiť záujem ľudí o prostredie, v ktorom žijeme, a o jeho ochranu.

Prispievatelia (boli to najmä jednotlivci, mestské a obecné úrady a školy) mohli zasielať svoje nominácie od 20. apríla do 5. júna 2007. Prišlo ich celkom 61. Spomedzi 23 druhov stromov boli najčastejšie zastúpené lipa, dub, platan a vrb. Nechýbal ani treťohorný relikv tis obyčajný, ba ani mezozoické ginko dvojločné. Z nominovaných stromov šesťčlenná porota vybrala 12 finalistov, o ktorých už potom hlasovala verej-

nosť. Hlasy bolo možné zasielať SMS správou, poštou alebo prostredníctvom internetu. Celkom bolo odovzdaných 6614 hlasov.

„Hruška plánka“ zo Zvolenskej Slatiny
Foto: M. Boleková (zdroj: Internet)

uvedené v tabuľke.

Stromy nominované do ankety sú významné aj z hľadiska záujmov ochrany prírody, zvlášť jedince pôvodných druhov. V prípade preukázania ich mimoriadneho významu bude zo strany Štátnej ochrany prírody SR snaha zabezpečiť stromom aj osobitnú právnu ochranu v kategórii chránený strom.

Podrobnosti o priebehu ankety a o jej výsledkoch sa záujemcovia dozvedia na internetovej stránke vyhlasovateľov ankety (www.ekopolis.sk, www.zelen.sk).

Ing. Milan Krištof
Ústredie ŠOP SR

Finalisti ankety Strom roka 2007

Výsledné poradie	Názov stromu	Lokalita	Počet hlasov
1.	Hruška plánka	Zvolenská Slatina	2191
2.	Platan východný	Nitra-Kýnek	987
3.	Brest horský	Zakamenné	932
4.	Ginko dvojločné	Hajná Nová Ves	679
5.	Dub letný	Kremnica	583
6.	Dub letný	Giraltovce	498
7.	Tis obyčajný	Pruské	292
8.	Lipa malolistá	Handlová	131
9.	Vrba biela	Mojmírovce	93
10.	Vrba biela	Vajnory-Rača	84
11.	Brest horský	Rajecká Lesná	81
12.	Lipa obyčajná	Zvolenská Slatina	63
spolu:			6614

Tréningový seminár pre európskych strážcov, 17. – 21. september 2007, Hunedoara – národný park Retezat, Rumunsko

Medzinárodná federácia strážcov (IRF) a Rumunská asociácia strážcov (RRA) zorganizovali v dňoch 17. až 21. septembra 2007 v rumunskom národnom parku Retezat prvý tréningový seminár určený pre európskych strážcov chránených území. Cieľom seminára bola výmena skúseností, inšpirácií a motivácií pri ochrane prírody, ako aj možnosť spoznať prírodné a kultúrne dedičstvo Rumunska.

Prvý deň sa uskutočnilo v meste Hunedoara oficiálne otvorenie a privítanie účastníkov podujatia. Nasledujúce tri dni boli účastníci rozdelení do 3 pracovných skupín (vzdelávanie a interpretácia, manažment a ochrana biodiverzity, manažment turistických aktivít). Strážcovia európskych chránených území navštívili prvý národný park v Rumunsku – Retezat, vyhlásený v roku 1935 na výmere 38 138 ha v južnej časti rumunských Karpát. Prvá pracovná skupina sa zamerala na rôzne typy interpretácie biodiverzity národného parku pre rôznorodé skupiny návštevníkov na

príklade náučného chodníka. Cieľom druhej pracovnej skupiny bola výmena informácií a rozdielne prístupy v monitoringu biodiverzity. Tretia pracovná skupina navštívila obľúbené turistické chodníky s vysokým počtom návštevníkov. Diskusia sa týkala pravidiel pre návštevníkov, environmentálnej legislatívy, rozdielnych modelov značenia a udržiavania turistických chodníkov.

Záverečný deň seminára bol venovaný konferencii, na ktorej sa diskutovalo najmä o problémoch európskych strážcov, vzťahoch s IRF a ďalšími inštitúciami, ako aj budúcnosti strážcov. Hostami konferencie na univerzite v Hunedoare boli zástupcovia mesta, IRF, rumunského ministerstva životného prostredia, WWF, iniciatívy PanParks a štátnych lesov Rumunska. Súčasťou podujatia bola rumunská premiéra filmového dokumentu austrálskeho strážcu Seana Wilmora o medzinárodnej práci rangerov *The Thin green line*.

Pred záverom podujatia sa uskutočnila tlačová konferencia. Účastníci podujatia si mohli nasledujúci deň vybrať jednu zo štyroch ponúkaných postseminárových túr do národného parku Retezat – Piatra-Craiului, prírodného parku Apuseni alebo biosférickej rezervácie Danube Delta. V Rumunsku je v súčasnosti vyhlásených 13 národných a 13 prírodných parkov. Celkovo sa o ne stará 391 pracovníkov, z toho je 233 strážcov. Na podujatí sa zúčastnilo viac ako 100 účastníkov z 15 krajín. Slovenskú asociáciu strážcov chránených území (ASCHÚS) zastupoval prezident asociácie Juraj Švajda.

Prejav európskej reprezentantky IRF
Rigmor Solem

Návšteva NP Retezat

Juraj Švajda

Na konferencii Europarcu aj o výchove mladých strážcov

EUROPARC 2007
nature – bridging borders

Dňa 29. 9. 2007 ako súčasť konferencie federácie Europarc v Českom Krumlove (www.europarc2007.org) prebiehal medzinárodný workshop o budúcnosti aktivít spojených so sieťou mladých strážcov Junior Ranger.

Cieľom podujatia bolo motivovať mladých rangerov pre prácu v prospech európskych chránených území, vzdelávanie a tréning mladých ľudí. Účasť

níkmi podujatia boli aktívni účastníci junior ranger programov v európskych chránených územiach, inštruktori týchto programov a pozorovatelia – delegáti konferencie, ktorá sa niesla v znamení motta *Príroda premostuje hranice*. Preto aj na workshope odzneli prezentácie junior ranger aktivít a partnerstiev medzi národnými parkami Krkonoše (CZ) a Karkonosze (PL), Bavarian Forest (DE) a Šumava (CZ) a Tatranskými národnými parkami (SK-PL). Viac informácií na www.volny.cz/junior.ranger.

Juraj Švajda

Konferencia v Pieninách

Pri príležitosti 75. výročia vzniku Slovenskej prírodnej rezervácie v Pieninách, Pieniňského Parku Narodowego v Poľsku a 40. výročia vyhlásenia Pieninského národného parku na Slovensku sa v dňoch 4. až 6. októbra 2007 konala slávnostná akadémia v kultúrnom dome v Spišskej Starej Vsi a VII. vedecká konferencia v Krościenku nad Dunajcom s podtitulom *Krajina – nedocenená hodnota pod záštitou ministra životného prostredia SR, prezidenta Poľskej republiky a ministra životného prostredia Poľskej republiky*.

Prvý deň podujatia sa niesol v slávnostnom duchu, kedy po kultúrnom programe, ktorý pripravili deti z folklórneho súboru Flisocek pod vedením pani Ďurčekovej

Riaditelia poľských národných parkov blahoželajú k 75. výročiu uzákonenia ochrany prírody v Pieninách riaditeľom pieninských národných parkov

Foto: V. Klíč

Vedecká konferencia – panelová diskusia
Foto: V. Kláč

a úvodných slovách riaditeľov obidvoch národných parkov v Pieninách vystúpili Dr. Piotr Dabrowski s referátom História ochrany prírody v Pieninách, v ktorom predstavil jednotlivé etapy vývoja a prechodu od prvej písomnej zmienky o Pieninách po vznik Pienińskiego Parku Narodowego a Slovenskú prírodnú rezerváciu v Pieninách. V druhom referáte s názvom História vzniku parku od skončenia II. svetovej vojny po súčasnosť sa autor Doc. RNDr. Ľubomír Panigaj sústredil na vývoj ochrany prírody v slovenskej časti Pienin a predstavil snahy, ktoré predchádzali vzniku PIENAP-u a historické dokumenty. V prestávkach konferencie si jej účastníci mali možnosť pozrieť 171 maliarskych prác študentov zo Združenej umeleckej školy v Kežmarku a Združenej strednej školy výtvarných umení Antona Kenera zo Zakopaného, ktoré vznikli počas maliarskeho plenéru Štyri ročné obdobia v Pieninách. Riešiteľmi projektu boli nadácia detí Pienin a jej partner Združenie pre rozvoj regiónu Pienin a Zamaguria.

V poľskom Krościenku nad Dunajcom sa 5. októbra 2007 konala vedecká konferencia s účasťou 120 hostí zo Slovenska a zahraničia, ktorá bola rozdelená do dvoch častí. Prvú časť tvorili referáty, ktoré boli zamerané na krajinu Pienin. Dr. Ing. arch. Czesław Bielecki v referáte Architekt a krajina predstavil mestskú architektúru a jej spojenie s prírodou. Mgr. Maciej Szajowski predniesol referát o premenách krajinného obrazu Pienin v poslednom storočí, na ktorý nadväzovalo otvorenie výstavy Zmeny krajinného obrazu Pienin v posled-

nom storočí vo výstavnom pavilóne v Dyrek-cji parku. Vedecká konferencia pokračovala príspevkami slovenských autorov. Hodnotu krajiny Pienin a jej potenciál predstavil v referáte Doc. Ing. Peter Jančura. Tému Zmeny poľnohospodárskej krajiny a ich vplyv na biodiverzitu predstavili Mgr. Miloslav Galváneek a Ing. Katarína Žlkovanová PhD., referát pojednával o analýze tzv. bielych plôch na území parku a stave nelesných biotopoch a ich manažmente.

Druhú časť vedeckej konferencie tvorila panelová diskusia, prihlásených bolo 45 posterov v štyroch kategóriách. Počas panelovej diskusie bola vyhlásená súťaž o najlepšie spracované postery.

Vítazmi jednotlivých kategórií sa stali:

Neživá príroda: ANNA ZARZYCKA, KINGA WĘŻKA, ANNA ADAMEK, KACPER GAJDA, BARTŁOMIEJ GRABOWSKI, MACIEJ KIWAK, MACIEJ PAŚNIKOWSKI,

Výstava obrazov Štyri ročné obdobia v Pieninách
Foto: V. Kláč

MAKSYMILIAN ROGOWSKI – kolektív študentov z katedry Geodézie a kartografie Varšavskej Polytechniky s posterom – Vstupné informácie - Topografické vyznačenie časti dna retenčnej vodnej nádrže v Czorsztynie.

Rastlinstvo: IWONA WRÓBEL – Ochrana nelesných ekosystémov v Pienińskom Parku Narodowom.

Živočíšstvo: BOGUSŁAW KOZIK – Monitoring vtáctva v Pienińskom Parku Narodowom.

Prostredie človeka: KRZYSZTOF KOPER – Prvá zmienka o ochrane časti Pienin (dolina potoka Pie-

nińskiego) – dokument Mikołaja Pukarzewskiego z roku 1595.

Porota udelila aj mimoriadnu cenu prof. KRZYSZTOFOWI BIRKENMAJEROVI za poster Geologická mapa Pienińskiego Parku Narodowego v mierke 1 : 5 000.

Záverečný deň konferencie bol venovaný terénnej exkurzii, ktorá mala dva varianty. Prvý variant bola autobusová exkurzia po trase Szczawnica – Jaworki – Krościenko n/D. – Krośnica – Maniowy – Debno – Frydman – Falsztyn – Niedzica – Veľká

Franková – Lesnické sedlo – Lesnica. Na celej trase bola prezentovaná problematika zachovania historických štruktúr v krajine. Druhým variantom bol splav na drevených pltiach po rieke Dunajec. Aj napriek chladnému počasiu záver konferencie sa niesol v príjemnej atmosfére v Chate Pieniny v obci Lesnica.

Ing. Margaréta Malatinová
S-PIENAP

Dohoda o sister park spolupráci podpísaná

Dňa 12. septembra 2007 bola v poľskom Zakopanom podpísaná trojstranná dohoda o sister park spolupráci medzi Tatranským národným parkom (Slovensko), Tatrzańskim Parkom Narodowym (Poľsko) a národným parkom Rocky Mountain (USA). Cieľom vzájomnej dohody je podpora me-

nálnych znalostí, informácií, údajov, technológií, tréningov a skúseností. K potenciálnym oblastiam spolupráce budú patriť napr. programy environmentálnej výchovy, budovanie organizácií priateľov parku na podporu národných parkov, aplikácie a softvérové programy pre vedu a manažment prírodných zdrojov, metódy a techniky manažmentu prírodných zdrojov, dobrovoľnícke programy, manažment a plánovanie rekreácie a ekoturizmu. Dohoda bola uzatvorená na obdobie 5 rokov a podpísali ju riaditelia národných parkov za účasti veľvyslancov USA v Poľsku a na Slovensku.

Slávnostné podpísanie dohody v Zakopanom

dzinárodnej spolupráce a vzájomné výhody pre všetky tri národné parky. Tie by sa mali dotknúť predovšetkým obohatenia skúseností pracovníkov prostredníctvom výmeny technických a profesio-

Zaujímavosťou je, že všetky tri národné parky spájajú nielen vzájomné oblasti spolupráce, ale vzhľadom na podobné prírodné pomery území ich môžeme pokladať za skutočné biologické sestry. Názov Tatier podobne ako názov Skalistých hôr spája spoločný pôvod slova – kameň, skala. Majú podobnú geologickú históriu, dominuje im horský charakter a ekosystémy s typickou vegetačnou pásmovitosťou. Z hľadiska botanického sú veľmi bohaté na druhy a diverzitu, môžeme tu nájsť mnohé spoločné rastlinné a živočíšne druhy. Vysoká návsťevnosť územia a jej dopady na územie parku

Zo sveta

sú tiež spoločnou črtou. V bezprostrednom okolí národných parkov sa nachádzajú pomerne veľké mestá. Výnimočné prírodné hodnoty území čelia mnohým výzvam, ako sú nelegálne ľudské akti-

vity, ekosystémový manažment, kvalita ovzdušia a vody, podkôrny hmyz. K ďalším spoločným manažmentovým témam patrí problematika spolplatnenia vstupu do národného parku a systém koncesíí. Pracovníci troch národných parkov sa v dohode zaviazali, že zdieľajú rovnaké myšlienky starostlivosti a ochrany prírodných zdrojov, o ktoré sa starajú. Najvyššou prioritou je obnova pozmenených ekosystémov, ochrana a zvyšovanie biodiverzity, ochrana ohrozených druhov a podpora výskumu potrebného k dosiahnutiu úspechu pri ochrane a obnove ekosystémov. Národné parky sa zároveň snažia zapojiť širokú verejnosť do rozvoja funkcií zlučiteľných s národným parkom s cieľom podpory rozvoja turizmu a lokálnej ekonomiky.

Text a foto: Juraj Švajda

Základné údaje o národných parkoch:

Národný park Rocky Mountain (USA)

- vyhlásený za národný park v roku 1915
- rozloha 1 077 km²
- najvyšší vrchol Longs Peak 4 345 m n. m.
- celková dĺžka turistických chodníkov 571 km
- ročná návštevnosť 3 mil. ľudí

Tatranský národný park (Slovensko)

- vyhlásený za národný park v roku 1948
- rozloha 738 km²
- najvyšší vrchol Gerlachovský štít 2 654 m n. m.
- celková dĺžka turistických chodníkov 600 km
- ročná návštevnosť 3 mil. ľudí

Tatrzański Park Narodowy (Poľsko)

- vyhlásený za národný park v roku 1954
- rozloha 211 km²
- najvyšší vrchol Rysy 2 499 m n. m.
- celková dĺžka turistických chodníkov 250 km
- ročná návštevnosť 3 mil. ľudí

Geografické informačné systémy zavádzame do praxe – I.

Sklonitosť a orientácia reliéfu na základe DTM

Štúdiom javov a procesov v krajine sa venuje viacero vedeckých disciplín, všeobecne nazývaných geovedné. Modelovanie patrí medzi najvyužívanejšie metódy výskumu geovedných disciplín. Vedecko-technický rozvoj umožnil najmä v posledných desaťročiach preniesť túto metódu do roviny širokej praxe, kde sa stáva nenahraditeľným nástrojom pri riešení širokého spektra úloh a problémov v mnohých odvetviach ľudskej činnosti. Rôzne modely reality dnes simulujú procesy z takmer každej sféry prírodného a spoločenského prostredia.

Osobitné postavenie v rámci modelov majú DTM – Digitálne terénne modely, ktoré predstavujú model kľúčového rozhrania v krajine – georeliéfu. Ten je na jednej strane výslednicou procesov prebiehajúcich v krajine, na druhej strane však svojou formou na tieto procesy vplýva a priestorovo ich diferencuje. DTM tvorí množinu polohovo určených údajov o nadmorskej výške. Takáto množina bodov síce definuje priebeh nadmorských výšok v krajine, ale nepopisuje geometrické vlastnosti povrchu reliéfu. Geometrické vlastnosti sú charakterizované prostredníctvom morfometrických veličín, ktoré popisujú geometrickú štruktúru georeliéfu a sú exaktne vyjadrené morfometrickými ukazovateľ-

mi. Základnú množinu týchto ukazovateľov tvorí sklon, orientácia voči svetovým stranám a formy georeliéfu, resp. krivosti. Význam DTM je podložený skutočnosťou, že moduly na jeho tvorbu sú dnes štandardnou súčasťou GIS.

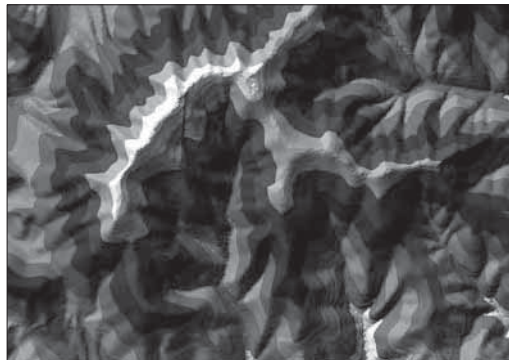
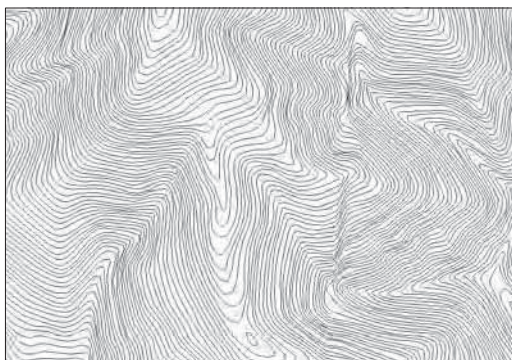
Orientáciu reliéfu voči svetovým stranám môžeme považovať za stabilnú expozíciu reliéfu voči chodu slnka. Metóda práce spočíva v konštrukcii izotangentov – čiar rovnakého uhla orientácie, resp. smerových frontov, ktoré spájajú body s rov-

nakou orientáciou reliéfu. Pre potreby charakterizovania modelového územia z hľadiska expozície sú vytýčené kategórie orientácie S, J, V, Z.

Sklon reliéfu je najdôležitejší a bezpochyby najpoužívanejší morfometrický ukazovateľ reliéfu. V praktickom používaní ukazovateľa sa spravidla konštruujú len izoklíny – čiary rovnakých uhlov sklonov vybraných hodnôt (najčastejšie s hodnotami uhla sklonu = 30°, 1, 3, 7, 12, 17, 25), ktoré potom ohraničujú areály s daným intervalom sklonov.

Práca v ArcGIS 9.1

1. Tvorba DTM na základe triangulácie povrchu (interpretovanom cez vrstevnice) – TIN model

2.1. Orientácia reliéfu voči chodu slnka:

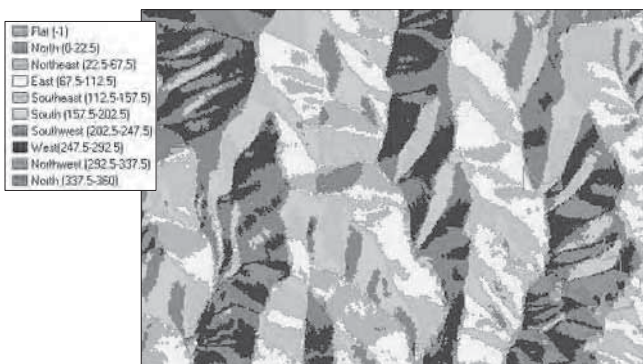
3D Analyst -> Surface Analysis -> Aspect

Spatial Analyst -> Surface Analysis -> Aspect

Input surface = voľba povrchu, z ktorého sa budú derivovať orientácie reliéfu

Output cell size = veľkosť pixla – bunky, rozlíšenie vo výslednom rastru s orientáciami reliéfu

Output raster = destinácia a názov výsledného rastra s orientáciami reliéfu

Radíme si navzájom

2.2. Sklonitosť reliéfu:

3D Analyst -> Surface Analysis -> Slope

Spatial Analyst -> Surface Analysis -> Slope

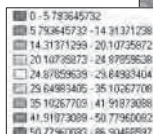
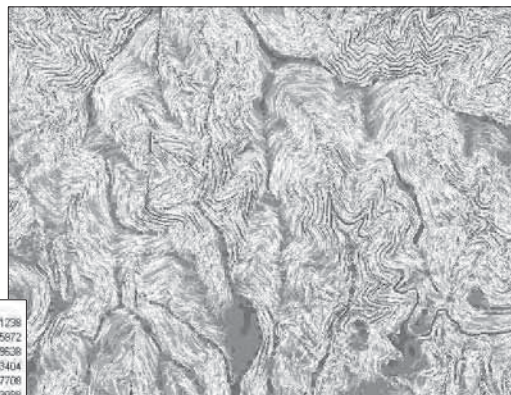
Input surface = voľba povrchu, z ktorého sa bude derivovať sklonitosť reliéfu

Output measurement = voľba merných jednotiek pre výsledný raster sklonitosti reliéfu

Z factor = hodnota, o ktorú sa vynásobí Z koordinát povrchu

Output cell size = veľkosť pixla - bunky, rozlíšenie vo výslednom rastro so sklonitosťou reliéfu

Output raster = destinácia a názov výsledného rastro so sklonitosťou reliéfu

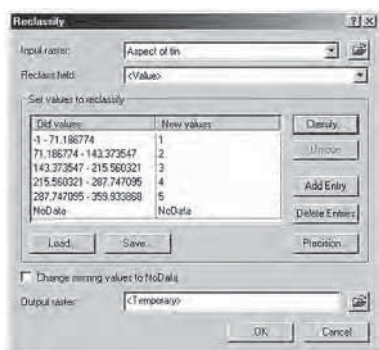

3. Reklasifikácia hodnôt a tvorba areálov:

Tvorba sklonostných areálov a areálov orientácie reliéfu voči chodu slnka s následnou reklasifikáciou hodnôt - GRIDCODE.

3D Analyst -> Reclassify

Spatial Analyst -> Reclassify

215	214	216	181	180
220	217	350	170	170
25	240	340	150	152
5	250	40	40	145
80	75	80	25	221
90	99	88	3	222

5	5	5	4	4
5	5	6	4	4
5	5	6	4	4
5	5	7	4	4
2	2	2	4	5
2	2	2	4	5

Literatúra:

1. BRATT, S. & BOOTH, B. 2004: Using ArcGIS 3D Analyst. Redlands: ESRI, 382 pp.
2. HOFIERKA, J., 1995: Využitie modelovania reliéfu v prostredí GIS v environmentálnych aplikáciách. Geoinfo, č. 2, s. 25-26.
3. MIKLÓS, L., KRCHO, J., HRNČIAROVÁ, T., MATĚČNÝ, L. & KOZOVÁ, M., 1997: Morfometrické ukazovatele reliéfu a ich účelnosť interpretácie

pre plánovacie procesy. Banská Štiavnica: Nadácia katedry UNESCO pre ekologické vedomie: Banská Štiavnica, 85 str.

RNDr. Nora Balková, VEDUTA
RNDr. Michal Klaučo
Fakulta prírodných vied, UMB BB

Nová publikácia do knižníc ochrancov aj obdivovateľov prírody

Vo vydavateľstve DANSTA vyšla v októbri 2007 obrazová publikácia **Dravé vtáky Slovenska vo fotografii**, ktorej autorom je RNDr. Stanislav Harvančík, zoológ RCOP Nitra a Správy CHKO Ponitrie. V topoľčianskej galérii dňa 8. novembra 2007 bol krst tejto publikácie.

Krstným otcom sa stal Jozef Chavko, predseda mimovládnej organizácie Ochrana dravcov na Slovensku. „Nič podobné ešte na Slovensku nebolo publikované“, povedal Jozef Chavko. Originalitou krstu bol jeho spôsob – nie šampanským, ale orlím perím a kostičkami z dravčích vývržkov. Publikácia, ktorá vznikla najmä vďaka podpore Nadácie SPP a ďalších sponzorov, nevynímajúc ŠOP SR, bude distribuovaná do knižníc a vzdelávacích inštitúcií. Kniha je výsledkom 30-ročných ornitologických výskumov a fotografického bádania autora, je celofarebná, na kvalitnom kriedovom lesklom papieri, v tvrdom obale, formát A4. Autor ponúka v publikácii ten najkvalitnejší výber zo svojej bohatej zbierky tisícov fotografií dravých vtákov. Publikácia má 96 strán, 220 fotografií a trojjazyčný text (slovenský, anglický, nemecký). Zachytáva život všetkých druhov dravých vtákov, ktoré hniezdia na Slovensku (19 druhov) alebo sa tu vyskytujú ako zimní hostia a vzácní zatúlcanci (12 druhov). Stručný text vystihuje základné údaje o spôsobe života, rozšírení a početnosti jednotlivých druhov na Slovensku. Stav počet-

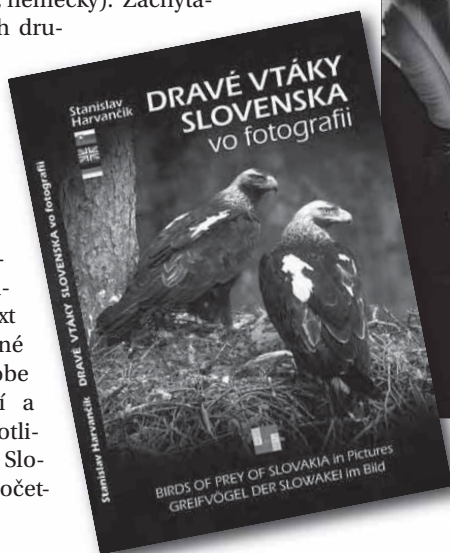
nosti jednotlivých druhov je aktualizovaný k roku 2006.

Úroveň knihy zvyšuje aj to, že všetky hniezdiace druhy a väčšina nehniedzdiacich druhov sú vyobrazené aj v letku.

Až 90 % fotografií je z voľnej prírody, len 10 % dokumentačných záberov, najmä portrétov, sú fotografie vtákov v zajatí.

Vzhľadom na cudzojazyčné texty je kniha vhodná aj ako darček pre priateľov v zahraničí.

RNDr. Vladimír Slobodník, CSc.
RCOP Nitra, Správa CHKO Ponitrie

Slávnostný krst knihy

Knihu si môžete objednať na adrese: havran@cabelmax.sk

Cena knihy je 389,- Sk + poštovné. Objednané knihy sú záujemcom zasielané na dobierku.

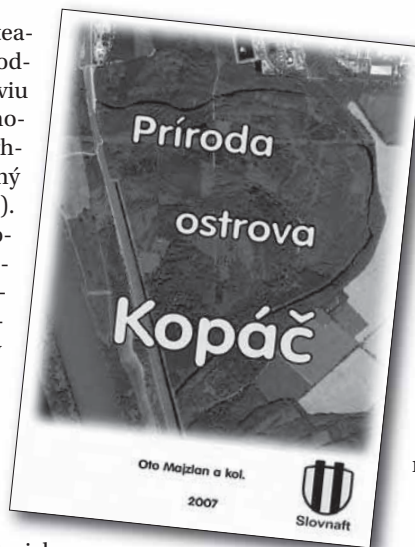

Príroda ostrova Kopáč

Oto Majzlan a kolektív: Príroda ostrova Kopáč
Vydala Fytoterapia OZ, Bratislava 2007, 287 strán

Rastlinné spoločenstvo Crateaegetum danubiale je pozoruhodným vegetačným javom na alúviu Dunaja (Jurko, 1958). Nie náhodou bol preto ostrov Kopáč navrhnutý a svojho času aj vyhlásený za prírodnú rezerváciu (1976). Na to, že táto lokalita je mimoriadne zaujímavým územím nielen z hľadiska fytocenologického, ale aj z pohľadu zoocenologického, poukazujú výsledky inventarizácie „prírodnín“, čo rukolapne potvrdil tím odborných pracovníkov pod vedením profesora Ota Majzlana.

Sumár výsledkov je elaborát predložený v knižnej forme, ktorý obsahuje podrobný historicko-ge-

ografický profil Kopáča, stručnú floristickú a vegetačnú charakteristiku ostrova a potvrdený výskyt 3153 taxónov z 24 rôznych živočíšnych skupín počnúc mäkkyšmi a končiac cicavcami.

Vydaním tejto monografie sa stáva prírodná rezervácia Ostrov Kopáč ďalším z najlepšie zdokladovaných chránených území Slovenska. Tento pozoruhodný edičný čin, ktorý obsahuje 22 samostatných príspevkov od 20 autorov, sponzoroval Slovnaft, a. s.

Andrej Stollmann

Hodnotenie stavu ohrozenia taxónov fauny a flóry

Ladislav Jedlička, Ľudovít Kocian, Ján Kadlečík, Viera Feráková
ŠOP SR Banská Bystrica, Univerzita Komenského Bratislava, 207, 138 strán.

Červené zoznamy sú dôležitým nástrojom druhej ochrany už bezmála päť desaťročí. Systém klasifikácie založený na kvantitatívnom hodnotení populácií je v súčasnosti široko používaný nielen pri stanovovaní ohrozenosti taxónov, ale aj pri vytváraní priorít ochrany prírody. Červené zoznamy však od svojho vzniku prešli zložitým vývojom, počas ktorého sa postupne systematizovali a štandardizovali nielen kategórie ohrozenosti, ale najmä ich kritériá. V roku 2001 bola oficiálne prijatá verzia 3.1 (IUCN 2001), ktorá v podstate platí dodnes. Napriek tomu sa v procese hodnotenia vyskytli rozličné problémy s nie celkom jednotným a jasným výkladom niektorých pojmov, a tým nejednotnej aplikácie kritérií, najmä na jednotlivých národných úrovniach. Preto IUCN pripravila smernice pre uplatňovanie kritérií a kategórií (IUCN 2005),

v ktorých sa mierne dopĺňajú pravidlá stanovené v spomínanej verzii 3.1. (IUCN 2001).

Nateraz posledný oficiálny celoslovenský červený zoznam (BALÁŽ et al. 2001) nie je plne kompatibilný s uvedenou verzou 3.1 pravidiel IUCN z hľadiska kategórií ohrozenia, ako aj kritérií posudzovania. Na túto skutočnosť upozornil napríklad prof. Jedlička práve na stránkach Chránených území Slovenska (JEDLIČKA 2003). V snahe sprístupniť uvedené kritériá širokej odbornej obci sa touto problematikou zaoberal aj Poradný zbor ŠOP SR pre ochranu fauny. Na svojom zasadnutí 9. apríla 2003 preto prijal návrh na vypracovanie a publikovanie ich prekladu.

Na túto neľahkú úlohu sa podujali prof. RNDr.

Ladislav Jedlička, DrSc., Doc. RNDr. Ľudovít Kocian, CSc., RNDr. Ján Kadlecík a Doc. RNDr. Viera Feráková, CSc. V procese prípravy sa ukázalo, že samotný preklad, prípadne komentovaný výklad, celkom nespĺňa požadované predstavy a materiál treba podstatne doplniť. V podmienkach Slovenska jednak chýbajú alebo sú neznáme viaceré kľúčové dostupné zdroje, v ktorých boli publikované mnohé teoretické poznatky a praktické postupy hodnotenia ohrozenia taxónov. Preto sa štvorica autorov rozhodla pre náročnejší prístup, spočívajúci v tvorbe novej príručky koncipovanej podstatne širšie než sú samotné smernice IUCN, obsahujúcej mnohé ďalšie potrebné informácie.

Výsledok ich náročnej práce, publikácia *Hodnotenie stavu taxónov fauny a flóry*, napokon na 138 stranách sústreďuje obrovské množstvo potrebných údajov. Tým sa príručka stala mimoriadne cenným a potrebným kompendiom pre každého, kto sa chce seriózne venovať druhovej ochrane rastlín a živočíchov.

Rozdelená je do 9 kapitol. Po úvode nasleduje prehľad vývoja ochrany prírody od najstarších prístupov cez ochranárske snahy v Európe a na Slovensku až po históriu červených zoznamov a červených kníh vo svete i u nás. Veľký priestor je venovaný kritériám hodnotenia, ich parametrov, aplikácii, pravidlám a používaniu kategórií takmer ohrozeného (NT), nedostatočne známeho (DD) a nehodnoteného (NE) taxónu. Ďalej sú podrobne rozpracované jednotlivé kategórie a popísaná je dokumentácia uvedená v smerniciach IUCN (2001, 2003 a 2005) vrátane príloh. Hoci pôvodná myšlienka tvorby červených zoznamov spočívala v posúdení globálneho nebezpečenstva vyhynutia, postupne vznikali snahy o tvorbu regionálnych zoznamov na rôznych úrovniach (Slovensko nevynímajúc). V tejto súvislosti možno pristúpiť buď k redukovanému výberu z globálneho zoznamu, alebo zostaviť vlastný originálny regionálny červený zoznam. Práve preto Komisia pre záchranu druhov (Species Survival Commission, SSC) vypracovala pravidlá pre regionálne hodnotenie taxónov. Ich úpravou vzniklo súčasné znenie pravidiel pre regionálne hodnotenie (IUCN 2003). Podľa nich treba postupovať, ak majú byť regionálne hodnotenia porovnateľné s globálnym, medzinárodne uznané a označené. Preto je v príručke venovaný nielen dostatočný priestor koncepcii, kritériám a samotnému regionálnemu hodnoteniu (výberu

hodnotených taxónov, dvojstupňovému procesu), ale sú v nej uvedené aj dôležité príklady takéhoto hodnotenia. Ďalšia kapitola sa zaoberá niektorými praktickými otázkami hodnotenia (kto rozhoduje o vykonaní hodnotenia; výber taxónov, skupín, alebo kategórii; frekvencia hodnotenia; príprava dát; regionálne hodnotenie; dokumentácia; zverejnenie), pričom v nej autori okrem zásad, kritérií a kategórií IUCN pre globálne i regionálne hodnotenie vychádzali aj z domácich tradícií a chýb.

Predposlednou kapitolou je Terminologický slovník. Na Slovensku stále pretrváva problém pomerne voľného a nejednotného používania viacerých ekologických a ekozozologických termínov. Preto autori v snahe o jednotné chápanie materiálov upravujúcich posudzovanie stavu ohrozenia taxónov zaradili do slovníka aj vyše 150 termínov, ktoré sú radené abecedne podľa slovenskej podoby, ale pri každom hesle je uvedený aj anglický ekvivalent. Publikáciu uzatvára podrobný zoznam literatúry, obsahujúci 246 citácií.

Ostáva len dúfať, že uvedená, mimoriadne vydaná, komplexná, no pritom prehľadná a logicky členená a potrebná publikácia, sa čím skôr dostane nielen k príslušným expertom, ale aj ku všetkým, ktorí sa zaoberajú druhovou ochranou. Taktiež pevne verím, že sa podarí čím skôr podľa daných kritérií vyhotoviť potrebné aktuálne verzie červených zoznamov, ktoré nie sú nadarmo zaradené medzi dokumentáciu ochrany prírody a krajiny

Literatúra

BALÁŽ, D., MARHOLD, K. & URBAN, P. (eds.) 2001: Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. *Ochrana prírody* 20 (Suppl.): 1-160.

IUCN 2001: IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

IUCN 2003: Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

IUCN 2005: Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

JEDLIČKA, L. 2003: Poznámky k červeným zoznamom. *Chránené územia Slovenska*, 55: 28-30.

Peter Urban

Ochranné lesy – objektívna realita alebo finta na hlupákov?

Ešte pred niekoľkými desaťročiami, keď sme buďovali nielen socializmus, ale aj sieť chránených území, predstavovali pre nás ochranné lesy často jedinou možnosť, ako na lesnom pôdnom fonde v určitom regióne vyhlásiť rezerváciu či prírodnú pamiatku (vtedy ešte chránený prírodný výtvor). Získanie súhlasu od príslušného lesného závodu totiž obyčajne nebolo problematické, keďže prakticky pri všetkých ochranných lesoch bola v LHP magická formulka „bez zásahu“. Prehupli sme sa do nového storočia i tisícročia, zostarli sme my i lesy a kategória ochranných lesov prežila prakticky bezo zmeny revolučné časy, takže ju nájdeme aj v najnovšom zákone o lesoch č. 326/2005.

Podľa § 13 tohto zákona možno za ochranné lesy vyhlásiť a) lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, ako sú najmä sutiny, strže, strmé svahy so súvislou výstupujúcou materskou horninou, nespevnené štrkové nánosy, rašeliniská, mokrade a inundačné územia vodných tokov, b) vysokohorské lesy pod hornou hranicou stromovej vegetácie, ktoré plnia funkciu ochrany nižšie položených lesov a pozemkov, lesy na exponovaných horských svahoch pod silným nepriaznivým klimatickým vplyvom a lesy znižujúce nebezpečenstvo lavín, c) lesy nad hornou hranicou stromovej vegetácie s prevládajúcim zastúpením kosodreviny, d) ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy. Ich obhospodarovanie či skôr neobhospodarovanie sa skrýva za dosť vágnu formuláciu „V týchto lesoch sa musí hospodáriť tak, aby plnili účel, na ktorý boli vyhlásené“. Keďže, ako vieme, prakticky všetky typy lesov najlepšie chránia abiotický podklad vtedy, keď sa vyvíjajú prirodzene, bez zásahu človeka, riadime sa tým aj v prípade ochranných lesov a do ich vývoja radšej nezasahujeme. Veď načo sa šplhať po strmých bralnatých svahoch a stržiach a vychovávať (prerezávky, prebierky) obyčajne nie

príliš kvalitný les. Dalo by sa teda povedať, že lesníci a ochranári sú aspoň čo sa týka ochranných lesov na jednej lodi a majú jasnú víziu čo s nimi. Obzvlášť to platí v tých prípadoch, keď ich ochrannú funkciu znásobilo aj ich začlenenie do maloplošného chráneného územia. Tí skúsenejší, ktorí už čo to v našich lesoch zažili, si pri takýchto naivných predstavách určite povedia „svätá prostota“, podľa mňa by som to trochu pozmenil na „ľudská sprostota“. Nielen ochranári, ale zrejme aj široká verejnosť sa totiž domnieva, že ochranné lesy vlastne predstavujú takmer nedotknuté územie. Vo väčšine prípadov to ale platí len v tom období, keď by bolo do nich treba investovať. Akonáhle zostanú a dosiahnu rubný vek, treba nájsť nejaký zákonný

dôvod, ako ich vyťažiť. Niekedy majiteľovi (užívateľovi) podajú pomocnú ruku prírodné živly (vichrica, ťažký sneh, choroby a pod.), inokedy si je treba poradiť ináč a nájsť vhodnú formuláciu v lesnom zákone, resp. ďalších vykonávacích predpisoch. Nemožno predsa ponechať drevnú hmotu, aj keď nie najkvalitnejšiu, napospas prírode. Jednoducho odrazu sa ukáže, že ochranný les by si mal dať pri plnení svojich dovtedy deklarovaných funkcií prestávku. Náhle sa stane aj ako-tak dostupný pre lesných robotníkov a často aj techniku. No a následne po vyťažení, v lepšom prípade i zalesnení, si znovu začne

plniť svoju ochrannú funkciu. Neraz je síce deklarované, že pri ťažbe ochranného lesa boli použité jemnejšie spôsoby ťažby, no asi to len málokoho presvedčí o čistých úmysloch realizátora. Trochu zvrátená logika – nemyslíte? Na pomyselnom piedestáli by mal totiž stáť aj v prípade ochranných lesov „vyšší princíp“. Mali by sme sa totiž rozhodnúť, či je zaužívaný termín ochranný les naozaj objektívna realita alebo ide len o fintu na hlupákov.

Text a foto: RNDr. Jozef Májsky

Doc. RNDr. Gejza Steinhübel, DrSc. (1922 – 2004)

Prírodovedca, ktorý už nie je medzi nami, charakterizovala nesmierna láska k slovenskej prírode, k prírodným i historickým pamiatkam. V tomto roku si pripomíname jeho nedožitý 85. narodeniny.

Gejza Steinhübel sa narodil v Banskej Bystrici 6. októbra 1922 v rodine štátneho zamestnanca. Otca skoro stratil. Polosirotu od dvoch rokov vychovávala mamička (dcéra chýrneho bansko-bystrického hodinárskeho majstra Michala Stollmanna), ktorá bola v meste uznávanou stredoškolskou profesorkou. Gejza základnú a strednú – osemtriednu reálku absolvoval v rodisku (1941). V štúdiách pokračoval na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity (PFSU) v Bratislave, kde ho do tajov botaniky uviedol zakladateľ československej rastlinnej fyziológie akademik Bohumil Němec (1873 – 1966). V intenciách svojho obľúbeného profesora pripravil svoju diplomovú dizertáciu, ktorá bola zároveň podmienkou k získaniu doktorátu prírodných vied i jeho prvou publikovanou vedeckou prácou (Prírodovedný sborník, 5:93 – 105, 1949).

Steinhübel zostáva asistentom na Ústave fyziológie rastlín PFSU do roku 1951, keď sa mu ponúka miesto v živom laboratóriu stálezeleného parku v Arbotéte Mlyňany. Tu sa púšťa do problematiky skúmania škodlivosti imisií voči sempervirentným listnáčom. Opiera sa o skúsenosti vynikajúceho dendrológa Štefana Ambrózyho-Migazziho (1869 – 1933), niekdajšieho iniciátora mlyňanského experimentu. Tu vznikajú aj jeho prvé knižné publikácie, menovite historická Arborétum Mlyňany v minulosti a dnes (1957) a neskôr ekologická Einführung in die ökologische Physiologie der Sempervirenten (1967). Externe prednáša aj na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre anatómiu, morfológiu a fyziológiu rastlín. V roku 1959 obhajuje svoju kandidátsku prácu, v roku 1964 habilituje a je menovaný za docenta.

V roku 1969 Gejza Steinhübel z politických príčin musel opustiť Mlyňany. Prijíma ho Výskumný ústav lesného hospodárstva vo Zvolene, kde pokračuje vo výskume toxických účinkov imisií pô-

sobiach na lesné dreviny. Ako politicky nespoľahlivý bol postihnutý zákazom samostatného publikovania odborných prác, stýkať sa zo zahraničím a vykonávať funkciu školiteľa. Doktorskú dizertačnú prácu odovzdanú koncom roku 1969, ktorá bola priaznivo posúdená oponentami, decizné orgány odložili do šuplíka na dekanáte PFUK bez akéhokoľvek vysvetlenia. Napriek prekážkam v daných podmienkach G. Steinhübel usilovne pokračuje vo vedeckej činnosti. Navyše sa venuje aj svojej obľúbenej téme – histórii slovenských parkov. Popri 45 populárno-vedeckých príspevkoch z tejto tematiky istým vyvrcholením je jeho monografia Slovenské parky a záhrady (1990), prvá svojho druhu u nás

Gejza Steinhübel v roku 1986 odchádza do dôchodku, avšak po zmene politického režimu v roku 1989 sa opäť uchádza o prácu, tentoraz na Ústave ekológie lesa SAV vo Zvolene, aby pokračoval vo výskume bioindikácie prírodného prostredia na základe morfológických a fyziologických ukazovateľov. Dožil sa úplnej rehabilitácie, po uplynutí 23 rokov od podania dizertačnej práce konečne v roku 1991 obhájil titul DrSc.

Po definitívnej rozluke s aktívnou vedeckou činnosťou (1997) G. Steinhübel nachádza vo svojom súkromí potešenie vo výtvarnej činnosti, ktorej sa predtým nemohol v dostatočnej miere venovať. Ako amatér prezentuje svoje vydarené akvarely a olejomalby na príležitostných výstavách. Osud však nedoprial, aby sa zo svojej záľuby dlhšie tešil, sily ho postupne opúšťajú. V niektorom z jeho

Galéria priekopníkov ochrany prírody

posledných listov (2002) sa takto sťažuje: „Terigám sa o barli. Dívam sa von oknom, túžobne hladím na prebúdzajúcu sa prírodu a premýšľam o tom, či sa ešte dostanem medzi lesné stromy, kde sa najlepšie cítim...“

Gejza Steinhübel svoj vŕzdzylený svet 18. februára 2004 vo veku 82 rokov navždy opúšťa. Pocho-

vali ho do rodinného hrobu na evanjelickom a. v. cintoríne v Banskej Bystrici. Faktom ostáva, že doc. RNDr. Gejza Steinhübel, DrSc. zanechal trvalú stopu nielen ako ekofyziológ, ale aj neúnnavný skúmaateľ a obdivovateľ slovenskej prírody.

Andrej Stollmann

Blahoželáme

Ing. Bedřichovi Hájekovi (1952), zoológovi a súčasnému riaditeľovi Správy NP Slovenský raj i Regionálneho centra ochrany prírody v Spišskej Novej Vsi, k životnému jubileu 55 rokov, ktorého sa dožil dňa 5. 4. 2007.

Alici Uhríkovej (1957), administratívnej pracovníčky Správy NP Nízke Tatry, k okrúhlemu životnému jubileu pripadajúcemu na 10. 4. 2007.

Ing. Veronike Vágenknechtovej (1942), niekdajšej samostatnej odbornej pracovníčky KÚŠPSOP v Bratislave, k životnému jubileu, ktoré oslávila dňa 17. 4. 2007.

RNDr. Anne Leskovjanskej (1947), dlhoročnej botaničky na Správe NP Slovenský raj, k okrúhlemu životnému jubileu, ktoré oslávila dňa 18. 4. 2007.

Ing. Jánovi Tatíkov (1947), niekdajšiemu dlhoročnému pracovníkovi a prvému riaditeľovi Správy CHKO Biele Karpaty, k okrúhlemu životnému jubileu 60 rokov, ktoré oslávil dňa 29. 5. 2007.

Olge Plavčanovej (1952), technicko-administratívnej pracovníčky Regionálneho centra ochrany prírody v Prešove, k životnému jubileu pripadajúcemu na deň 7. 6. 2007.

Ing. Vlastimilovi Pelikánovi (1932), bývalému prvému riaditeľovi niekdajšej Správy CHKO Slovenský kras, neskôr aj Správy CHKO Muránska

planina (dnes národné parky), k životnému jubileu 75 rokov, ktoré pripadá na deň 14. 6. 2007.

Ing. Alexiusovi Ballayovi (1952), niekdajšiemu riaditeľovi, teraz poľnohospodárovi na S-CHKO Ponitrie, k životnému jubileu 55 rokov, ktorého sa dožil dňa 22. 7. 2007.

Kataríne Luptákov (1952), dlhoročnej technicko-administratívnej pracovníčky na S-CHKO BR Polana, k životnému jubileu, ktoré pripadlo na deň 27. 7. 2007.

Ing. Antonovi Šebejovi (1957), poľnohospodárovi na RCOP v Prešove, k okrúhlemu životnému jubileu 50 rokov, ktoré oslávil dňa 27. 7. 2007.

Zdenkovi Pochopovi

(1952), dlhodobo pôsobiacemu strážcovi na Správe NP Muránska planina, k životnému jubileu 55 rokov, ktoré pripadlo na deň 30. 7. 2007.

Ing. Jánovi Topercerovi st. (1927), bývalému odbornému pracovníkovi na niekdajšej S-CHKO Malá Fatra, Veľká Fatra (dnes NP) a NAPANT, k významnému životnému jubileu 80. rokov, ktoré oslávil dňa 1. 8. 2007.

Ing. Emilovi Gočálovi (1947), bývalému odbornému pracovníkovi niekdajšej S-CHKO Muránska planina (dnes NP), k životnému jubileu 60 rokov pripadajúcemu na 23. 8. 2007.

RNDr. Jánovi Kadlečíkovi (1957), dlhoročnému pracovníkovi a v súčasnosti poverenému riaditeľovi NP Veľká Fatra, k okrúhlemu životnému jubileu 50 rokov, ktoré pripadá na 24. 8. 2007.

Ing. Petrovi Gonščákovi (1952), regionálnemu informatikovi na S-CHKO Kysuce k životnému jubileu 55 rokov, ktoré pripadlo na deň 26. 8. 2007.

RNDr. Jarmile Jánošovej (1947), bývalej odbornej pracovníčke úseku OP na niekdajšom SÚPSOP-e i ÚŠOP-e, k životnému jubileu pripadajúcemu na 31. 8. 2007.

Ing. Miroslavovi Manicovi, CSc. (1922), bývalému vysokoškolskému učiteľovi botaniky na Lesníckej fakulte niekdajšej VŠLD (teraz TU) vo Zvolene a obetavému dobrovoľnému ochrancovi prírody, k významnému životnému jubileu 85 rokov, ktoré pripadá na 16. 9. 1922.

RNDr. Andrejovi Stollmannovi (1932), zoológovi, niekdajšiemu múzejníkovi a doteraz zanietenej dobrovoľnému ochrancovi prírody (bývalý konzervátor ŠOP, zakladateľ TOP-ov, neúnavný propagátor OP), k životnému jubileu 75 rokov, ktoré oslávil 19. 9. 2007.

Spomíname na

Ing. Vladimíra Linkeša, CSc. (1937 – 1997), niekdajšieho popredného pedológa na banskobystričkom pracovisku Výskumného ústavu pôdnej úrodnosti, ktorý spolupracoval s odbornými organizáciami štátnej ochrany prírody pri mnohých inventarizačných a iných výskumoch chránených území, pri príležitosti nedožitých 70. narodenín (15. 4. 2007).

Doc. RNDr. Juraja Čepeláka, CSc. (1917 – 2000), niekdajšieho významného entomológa (dipterológa), ktorý sa podieľal na vedeckej dokumentácii chránených území Slovenska, pri príležitosti nedožitých 90. narodenín (21. 4. 2007).

Doc. RNDr. Štefana Feketeiho, CSc. (1917 – 1998), niekdajšieho hydrológa a vedeckého pracovníka na bývalom SÚPSOP-e v Bratislave, neskôr aj na ÚŠOP-e, pri príležitosti nedožitých 90. narodenín (30. 5. 2007).

Ing. Dušana Metoda Janotu (1922 – 1997), bývalého poľnohospodára, publicistu a polyhistora, ktorý pôsobil na niekdajšom SÚPSOP-e Bratislava, kde sa vyprofiloval na výraznú osobnosť ochrany prírody, pri príležitosti nedožitých 85. narodenín (18. 6. 2007).

Ing. arch. Milana Marenčáka (1932 – 1998), niekdajšieho urbanistu – krajinára a legendárnu osobnosť profesionálnej ochrany prírody na Slovensku, pri príležitosti nedožitých 75. narodenín, ktoré sme si pripomenuli dňa 10. 7. 2007.

Karola Kaána (1867 – 1940), priekopníka lesného hospodárstva a ochrany prírody v niekdajšom Uhorsku, ktorého koncepcná, normotvorná i praktická činnosť pozitívne ovplyvnila vývoj týchto disciplín aj na území Slovenska, pri príležitosti 140. výročia jeho narodenia 12. 7. 2007.

Ing. Igora Míchala, CSc. (1932 – 2002), českého lesníckeho ekológa a ochrancu prírody, odborná činnosť ktorého mala dosah aj na územie Slovenska, pri príležitosti nedožitých 75. narodenín pripadajúcich na 15. 7. 2007.

Andreja Reipricha (1912 – 2002), stredoškolského pedagóga a významného slovenského entomológa, ktorý sa zaslúžil o podrobný prieskum motýľej fauny NP Slovenský raj, čo je základom pre ich následnú ochranu, pri príležitosti jeho nedožitých 95. narodenín, ktoré sme si pripomenuli dňa 31. 7. 2007.

Ing. Jána Lamača (1927 – 2002), bývalého riaditeľa niekdajšej S-CHKO BR Slovenský kras (dnes NP) v rokoch 1978 – 1987, pri príležitosti nedožitých 80. narodenín, ktoré pripadajú na 22. 8. 2007.

**Zostavili: Ing. Július Burkovský
Mgr. Eva Jančová
Ing. Viliam Stockmann, CSc
RNDr. Andrej Stollmann**

Pozvánka na výstavu

Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen

Príroda objektívom ekológa

20. 11. 2007 – 31. 12. 2007

Výstava pripravená spolu s Ústavom ekológie lesa Slovenskej akadémie vied formou fotografií predstaví prácu pracovníkov Ústavu a predovšetkým ich pohľad na prírodu, s ktorou prichádzajú každodenne do kontaktu.

Tihányiovský kaštieľ

Čarovná moc rastlín

8. 10. 2007 – 31. 12. 2007

Je to výstava prevzatá zo Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Na výstave sa môžete oboznámiť so zaujímavými liečivými bylinkami a ich využitím.

Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica

Mineralogická expozícia

Prvenstvá nerastnej ríše Slovenska

6. 9. 2007 – 31. 3. 2008

Relatívne malé územie Slovenska sa môže pochváliť krásnou prírodou a pomerne pestrú paleontologickou minéralov. Rozvinutá banícka činnosť a najmä s ňou späté geologické a mineralogické bádanie boli príčinou toho, že aj na území našej vlasti bolo objavených niekoľko pre svet nových druhov nerastov.

Výstava približuje tieto nerastné druhy, objasňuje okolnosti ich objavenia, predstavuje lokality, na ktorých boli objavené ako aj vzdáva hold ich objaviteľom. Výstava teda približuje jednotlivé nerasty, ktoré majú na Slovensku svoj prvý svetový opis.

Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva Liptovský Mikuláš

Výstavné priestory – Ulica 1.mája

Ekofotografia 2007

7. 11. 2007 – 2. 12. 2007

Medzinárodná súťažná prehliadka s ekologickou tematikou.

Príroda našimi očami V.

6. 12. 2007 – 7. 1. 2008

5. ročník prezentácie výtvarných prác s prírodným motívom detí a dospelých s rôznym druhom postihnúť s medzinárodnou účasťou.

Výstavné priestory – Školská ul. č. 4

Pavúkovec – opradené sieťami a poverami

7. 10. 2007 – 18. 12. 2006

Výstava o spôsobe života pavúkov, ich stavby, postavenie v prírode, poveru, arachnofóbia.

Vlastivedné múzeum Hanušovce nad Topľou

Botanické zaujímavosti bradlového pásma

6. 11. 2007 – 31. 12. 2007

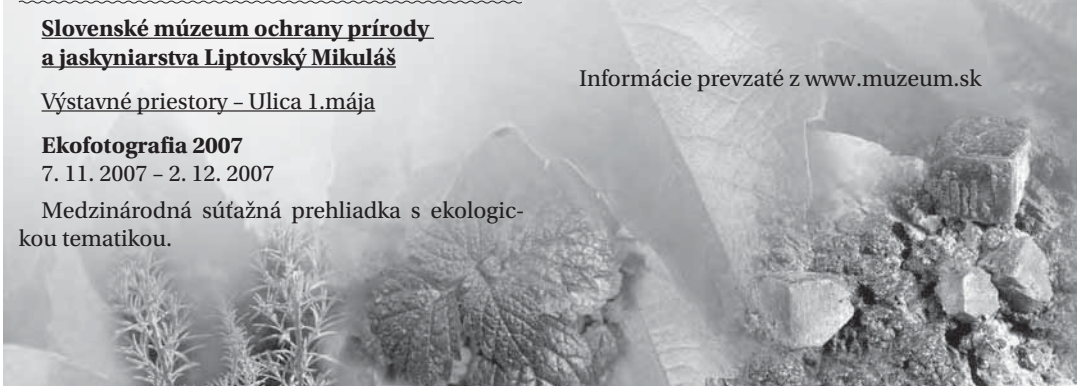
Krajské múzeum v Prešove

Život bobra III.

4. 12. 2007 – 14. 1. 2008

Výstava 30 veľkoformátových fotografií (90 x 60 cm) doplnená 30 fotografiami formátu A3+. Mapuje život rodinky bobrice Ráchel. Autori Tomáš Hulík, Fedor Čiampor a Andy Šutek strávili pozorovaním bobrov vo voľnej prírode na rieke Morava neďaleko Devínskej Novej Vsi viac než 1000 nocí, resp. 8 rokov (od 1997). Za tento čas sa im podarilo stať sa členmi bobrej rodinky, a tak zaznamenať nezvyčajné situácie, zriedkakedy pozorované vo voľnej prírode, ako napr. výchovu piatich mláďat a ich tragický osud, ktorý im pripravili povodne v roku 2002. Výstava zachytáva všetky ďalšie bežné súčasti bobrieho života.

Informácie prevzaté z www.muzeum.sk

Navrhované Chránené vtáacie územie

VEĽKÁ FATRA

Lokalizácia chráneného územia:

Kraj: Žilinský, Banskobystrický

Okres: Banská Bystrica, Martin, Ružomberok, Turčianske Teplice

Kataster: Donovaly, Dolný Harmanec, Motyčky, Staré Hory, Turecká, Špania Dolina, Harmanec, Kordíky, Nolčovo, Turčianska Štiavnička, Podhradie nad Váhom, Konské, Sklabinský Podzámok, Sklabiná, Záhorie, Turčianske Jaseno, Belá, Necpaly, Dulice, Folkušová, Blatnica, Ľubochňa, Hubová, Ružomberok, Liptovská Osada, Liptovská Lúžna, Liptovské Revúce, Mošovce, Rakša, Háj, Dolná Štubňa, Čremošné, Horná Štubňa, Horný Turček

Výmera: 47 445 ha

V pôsobnosti organizačného útvaru ŠOP SR: Správa NP Veľká Fatra

Orol skalný (Aquila chrysaetos)

Rozľahlé, členité a málo osídlené územie takmer sa prekrývajúce s NP Veľká Fatra. Svahy pohoria sú porastené prevažne bukovými lesmi, ktoré v nižších polohách nahradili hospodárske smrečiny. Zvyšky pôvodných horských smrečín sa vyskytujú len ojedinele, ich miesto dnes zaujíma pásma holí. Významné zastúpenie majú horské pasienky a lúky, ich okraje a skaly porastené borovicami. V priestore hlavných horských chrbtov a v dolinách sa sústreďuje turistika a rekreácia. Časť lúk a pasienkov využívajú poľnohospodári najmä na pasenie dobytku a oviec.

Charakteristika: Navrhované Chránené vtáacie územie Veľká Fatra sa vyhlasuje za účelom zachovania a zlepšenia biotopov druhov vtákov európskeho významu – sokola sťahovavého, jariabka hôrneho, lelka lesného, ďatľa trojprstého, výra skalného, sovy dlhochvostej, bociana čierneho, včelára lesného, žltný sivej, žltouchvosta lesného, muchára sivého, orla skalného, tetra holniaka, tetra hlucháňa, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, ďatľa čierneho, ďatľa bielochrptého, muchárika bieločrkého a muchárika červenohrdlého a zabezpečenie ich prežitia a rozmnožovania.

Územie svojou zachovalosťou poskytuje podmienky na hniezdenie a potravný biotop pre lesné kury a sovy, dutinové hniezdiče, druhy skalných stanovišť a horských vodných tokov.

Sokol sťahovavý (Falco peregrinus)